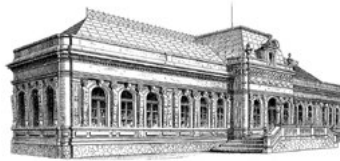

Múzejné noviny

KSK KOŠICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Vydalo Banické múzeum v Rožňave v decembri 2022

XXXV. ROČNÍK

120-ročné Banické múzeum v Rožňave v roku 2022

Milí priatelia a priaznivci histórie, kultúry a umenia. Ďalší rok je za nami a ja mám vďaka Múzejným novinám opäť možnosť prihovoriť sa ich čitateľom a teda aj návštevníkom Banického múzea v Rožňave.

Rok 2022 bol pre nás v múzeu významný. 120 rokov existencie múzea nie je každodennou realitou. Z tohto pohľadu bola teda úplne zrejma a jasná hlavná téma našich aktivít, ktorá sa tiahla celým rokom. Aj pre tento účel bola navrhnutá a používaná špeciálna výročná grafika.

Výročné aktivity sa realizovali ako fyzicky tak aj v online priestore, kde sme okrem zaužívaných upútaviek spustili rubriky zaoberajúce sa históriou a reáliami múzea – Múzeum v tlači a Fotoarchív. Aktivity vrcholili pred letnými prázdninami. V máji bola v Galérii sprístupnená interná výstava pracovníkov múzea s ná-

zvom „12 dekad Banického múzea v Rožňave“ a v júni zorganizovaná dvojdná konferencia nesúca rovnaký názov. Pod záštitou a za účasti predsedu KSK, Rastislava Trnku, predstavila niekoľko kvalitných odborných príspevkov od interných i externých odborníkov na tému histórie múzea, jeho významných osobností, spolupráce a pod. Ku konferencii bol vydaný výročný zborník. Podvečer prvého dňa konferencie sme si v Andrásyho obrazárni užili operný koncert. Aj počas leta organizované turnusy múzejného tábora sa obsahovo i tematicky niesli v znamení výročia múzea. Vynikajúcim ukončením tvorivého

roka bola vyhlásenie a vyhodnotenie výtvarných prác žiakov ZŠ na tému Banické múzeum v Rožňave, kde nám v rámci súťaže prišlo až 130 prác.

Pre našich návštevníkov sme aj vzhľadom na spomenuté okolnosti pripravili v Galérii Banického múzea v Rožňave 11 galerijných a múzejných výstav, ako aj množstvo ďalších prezentačných a zážitkových aktivít. V letnej sezóne bola v Andrásyho obrazárni v Krásnohorskom Podhradí počas prázdnin pre návštevníkov sprístupnená zaujímavá výstava trojrozmerných diel Štefana Kubíka. O viacerých úspešných výstavách a podujatiach nájdete informáciu v jednotlivých článkoch týchto Múzejných novín.

Aj tento rok špeciálne ďakujem všetkým svojim kolegom a zamestnancom múzea za ich nasadenie, zodpovedný a tvorivý prístup počas

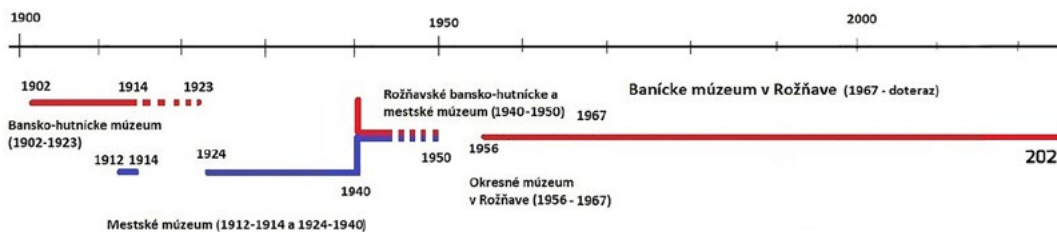

náročného roka. Ďakujem aj všetkým návštevníkom a podporovateľom za ich ohlasy a zdieľanie odkazu kultúrneho a prírodného dedičstva, o ktoré sa naše múzeum stará a sprístupňuje.

Banické múzeum v Rožňave pre svojich návštevníkov a verejnosť pripravuje aj v nasledujúcom roku 2023 nové výstavy, podujatia a prednášky, ktoré Vás k nám do múzea, verím, opakovane pritiahnú. Hlavnými témami aktivít múzea budú koža a kožušina ako materiál, Metercia a Dionýz Andrásy. O pláne výstav a podujatí Banického múzea v Rožňave sa dozviete na poslednej strane Múzejných novín, na internetovej stránke múzea (www.banmuz.sk), prípadne facebookovskej stránke múzea či na instagrame.

Tešíme sa na spoluprácu a Vašu návštevu.

*Pavol Lackanič
riaditeľ*

Výtvarná súťaž – Banické múzeum očami detí

Banické múzeum v Rožňave pri príležitosti 120. výročia svojho založenia vyhlásilo v tomto roku výtvarnú súťaž pod názvom Banické múzeum očami detí. Do súťaže sa mohli zapojiť žiaci ZŠ 1. a 2. stupňa. Súťažili v štyroch kategóriách, v rámci ktorých mohli poslať svoje výkresy spracované ľubovoľnou technikou vo formáte maximálne A2. Víťané boli aj priestorové kompozície. Témou súťaže bolo výtvarné znázornenie budov, expozícií, zbierkových predmetov, zážitkových podujatí a aktivít súvisiacich s Banickým múzeom v Rožňave.

Do súťaže bolo zapojených vyše 130 výtvarných prác od jednotlivcov a 2 kolektívne práce z okolitých základných škôl, základných umeleckých škôl a osemročného gymnázia. Porota nemala ľahkú úlohu, pretože všetky maľby, kresby, koláže, atď. boli starostlivo vypracované, kompozične premyslené, farebne dolažené.

Slávnostné odovzdávanie cien sa uskutočnilo 7. decembra 2022 v Galérii Banického múzea v Rožňave za účasti riaditeľa múzea Mgr. Pavla Lackaniča, poroty PaedDr. Gabriely

Görgeyovej, Anny Lachovej, Mgr. Gabrielly Badin a súťažiacich detí. Na autorky a autorov víťazných prác čakali okrem diplomov aj pekné darčeky.

Víťazné práce spolu s ostatnými zaslanými výtvarnými prácami boli vystavené vo výstavnej miestnosti Galérie Banického múzea.

Ďakujeme všetkým deťom a ich pedagógom za krásne výtvarné diela, ktorými zveľadili náš jubilejný rok a prajeme im naďalej veľa pracovných úspechov.

Gabriella Badin

Slávnostné odovzdávanie cien

Výstava 12 dekád Banického múzea v Rožňave

Výstava 12 dekád Banického múzea v Rožňave ponúka návštevníkom pohľad do bohatej 120 ročnej histórie múzea. Inštalovaná bola v troch miestnostiach Galérie Banického múzea na Námestí baníkov v Rožňave od 10. mája do 7. septembra 2022.

Prezentovala históriu múzea, osobnosti, budovy, zbierkový fond, expozičnú a výstavnú činnosť a pedagogické aktivity. Na inštaláciu boli použité aj pôvodné dobové vitríny, pochádzajúce pravdepodobne z 30. rokov 20. storočia. Dnes tvoria cenné dedičstvo histórie samotného múzea a dokumentujú spôsoby múzejnej inštalácie v minulosti.

Prvá časť výstavy zachytávala počiatky a dejiny rožňavského múzejníctva, vznik Banskohutníckeho a Mestského múzea a všetky nasledujúce kľúčové udalosti až po súčasnosť. Predstavila aj hlavné osobnosti, ktoré sa podieľali nie len na vzniku múzeu, ale aj ich následnom rozvoji. Samostatná časť patrila objektom, budovám, v ktorých múzeum sídlilo a ktoré v súčasnosti spravuje. Záver tejto časti patril prezentácii jedného zo zbierkových fondov – História I. Predstavené boli ukážky zo zbierok pochádzajúcich z počiatkov zbierkotvornej činnosti Mestského múzea a cenné predmety

dokumentujúce predovšetkým dejiny Rožňavy.

V druhej časti pokračovala prezentácia ostatných zbierkových fondov: Baníctvo a hutníctvo, Geológia, Národopis, Výtvarné umenie, História II, Numizmatika, Militária, Archeológia, Príroda a Speleológia. Jednotlivé fondy boli zastúpené nielen reprezentujúcimi zbierkovými predmetmi, ale boli doplnené o fotografie, ktoré zachytávali expozície a výstavy múzea v minulosti.

Tretia časť bola venovaná nezberkovým fondom – foto, video a audio archívu, ktoré zastupovala ukážka fotografickej dielne a techniky z 2. polovice 20. storočia. Provizórna kancelária odborného pracovníka predstavila múzejné činnosti, ktoré bežným návštevníkom nie sú viditeľné, ako výskumná činnosť, nadobúdanie zbierkových predmetov, ich evidencia a dokumentácia. Súčasťou múzejných činností je aj vzdelávanie, k aktuálnym trendom za posledné obdobie patrí práve mú-

Prezentácia zbierok Banskohutníckeho a Mestského múzea v dobových vitrínach

Pohľad na druhú miestnosť prezentujúcu zbierkové fondy múzea

zejná pedagogika, ktorá sa stala živou a interaktívnou súčasťou výstavy. Návštevníkom bola predstavená činnosť múzejných pedagógov v Banickom múzeu v Rožňave a zároveň bol v tejto časti vytvorený priestor na aktivity, ktoré priamo nadviazali na výstavu a múzejné činnosti. Jednotlivé témy spracovali samostatne kurátori zbierkových fondov

a odborní pracovníci Banického múzea a spolu tak vytvorili výstavu prezentujúcu dejiny múzea prostredníctvom všetkých múzejných činností. K výstave bol vydaný aj krátky sprievodca, vo forme tlačenej brožúry so základnými informáciami, stručným opisom a fotografiami. Grafický návrh výstavy vytvorila Alexandra Molčanová a fotografie Lukáš Koska. *Barbora Šumská*

Prezentácia histórie Banického múzea príspevkami Múzeum v tlači a Fotoarchív

Pri príležitosti tohtoročného významného jubilea vzniku našej inštitúcie sme sa rozhodli predstaviť rôzne zaujímavosti z jej bohatej histórie aj formou krátkych príspevkov. Tie boli publikované na sociálnych sieťach Facebook a Instagram, obe série príspevkov vychádzali pravidelne raz mesačne počas celého roka 2022.

Prvá z nich s názvom Múzeum v tlači prezentovala minulosť múzea formou dobových článkov z každého desaťročia jeho existencie. Ich príprava vyžadovala množstvo času kvôli náročnému vyhľadávaniu článkov, hlavne z prvých desaťročí histórie múzea. Našťastie vďaka archívu a knižnici múzea, výsledkom výskumných úloh, ale aj rôznym domácim a zahraničným databázam a internetovým archívom sa to nakoniec podarilo. Nie všetky bolo možné pri tomto rozsahu príspevkov prezentovať, ale ďalšie uložené články môžu pomôcť bádateľom, ktorí sa v budúcnosti budú snažiť doplniť biele miesta v histórii múzea.

Pri príprave druhej série príspevkov nazwanej Fotoarchív sme mali jednoduchšiu úlohu, lebo bohatý fotoarchív múzea poskytoval dostatok podkladov

k príprave príspevkov. Hlavne počas zimných a jarných mesiacov, ktoré ziaľ ešte boli poznačené rôznymi pandemickými obmedzeniami sa podarilo naskenovať a spracovať niekoľko stoviek negatívov fotografií z fotoarchívu múzea dokumentujúcich prácu našich predchodcov v múzeu. Vďaka týmto záberom sme sa mohli vrátiť v čase o niekoľko desaťročí a mali sme možnosť znova vidieť rôzne otvorenia expozícií, výstav, predošlé výročia, ale aj rôzne oslavy sviatkov či exkurzie, ktorých sa vtedajší zamestnanci Banického múzea zúčastnili. Najzaujímavejšie z nich boli potom vybrané a spolu s krátkym opisom predstavené verejnosti v príspevkoch. Ďalšie fotografie boli prezentované na výstave 12 dekád Banického múzea v Rožňave. *Norbert Mogyorósi*

12 dekád Banického múzea v Rožňave – konferencia (a zborník)

V dňoch 7.–8. júna tohto roku sa v reprezentatívnych priestoroch rožňavskej Radnice na Námestí baníkov č. 16 uskutočnila odborná konferencia s názvom 12 dekád Banického múzea v Rožňave. Podujatie sa konalo pod záštitou predsedu Košického samosprávneho kraja a bolo súčasťou širšieho programu osláv 120. výročia založenia nášho múzea. Na konferencii vystúpilo celkovo 18 referujúcich, pričom samotné rokovanie otvorili svojimi príhovormi predseda Košického samosprávneho kraja Rastislav Trnka, zástupca primátora mesta Rožňava Michal Drengubiak a riaditeľ Banického múzea v Rožňave Pavol Lackanič.

Príspevky účastníkov konferencie boli rozdelené do štyroch blokov, pričom každý z nich moderoval jeden z odborných pracovníkov múzea. Na úvod prvého bloku vystúpila Sylvia Holečková s príspevkom Mestské múzeum – základ zbierkotvornej činnosti

rožňavského múzea. Autorka v ňom priblížila dejiny uvedenej inštitúcie od čias jej založenia až do doby, kedy došlo k jej zlúčeniu s rožňavským Banskohutníckym múzeom. Rovnako sa venovala významným predstaviteľom regionálneho múzejníctva ako boli

prešovský rodák Rudolf Hažlinský či Koloman Tichý, ktorý vo funkcii riaditeľa múzea pôsobil od roku 1924 do polovice 40. rokov 20. storočia. V poradí druhý príspevok s názvom Múzeum v archívnych dokumentoch po roku 1945 si pripravili archivárky z rožňavskej pobočky Štátneho archívu v Košiciach Eva Jergová a Mária Tureková. Vo svojom vystúpení pomerne podrobne opísali osudy múzea a jeho zbierok od konca 2. svetovej vojny do pádu socializmu. V ďalšom referáte sa Jaroslava Neubauerová bližšie pozrela na Expozičnú baníctva a hutníctva v premenách času. Prvý blok uzatváral príspevok Arpáda Lőrincza Nová akvizícia v zbierke

múzea – prepravníkový nakladač PM 1700. Po krátkej pauze na občerstvenie, rokovanie pokračovalo druhým blokom, ktorý otvorila Lenka Bischof z rožňavskej pobočky Krajského pamiatkového úradu v Košiciach. Tá vo svojom príspevku Banické múzeum a jeho nehnuteľné kultúrne pamiatky – Markova manufaktúra na spracovanie kože priblížila históriu jednej z budov nachádzajúcich sa v správe múzea. Dejiny inej budovy, ktorá od konca 50. rokov 20. storočia slúži potrebám rožňavského múzejníctva, boli predmetom záujmu Evy Lázárovej.

(Pokračovanie na 13. strane)

Auditórium konferencie počas slávnostného otvorenia

Rokovanie konferencie, prezentácia Mária Molokáčová

Úvodný príhovor Rastislava Trnku, predsedu KSK

Rokovanie konferencie, prezentácia Ágnes Kovács

Rokovanie konferencie, prezentácia Evy Lázárovej

Blahoželanie gen. riaditeľky STM Zuzany Šulovej k 120. výročiu Banického múzea v Rožňave

TÝŽDEŇ detí s Banickým múzeom v Rožňave

V Banickom múzeu v Rožňave sa každoročne koná podujatie známe ako Deň detí. V tomto roku sme ale podujatie rozšírili na Týždeň detí, aby sme umožnili sa ho zúčastniť čo najväčšiemu počtu detí. V rámci Týždňa detí sme mali naše múzejné priestory otvorené od 30. mája do 3. júna 2022 pre najmladších návštevníkov. Na aktivitách, ktoré sa konali v priestoroch Galérie Banického múzea v Rožňave, ako aj v Zážitkovom centre SENTINEL, sa zúčastnili žiaci materských a základných škôl 1. stupňa.

V Zážitkovom centre Sentinel, v exterierovej geologickej bádateľni, si účastníci vyskúšali rozpoznanie hornín, hľadanie fosílií v piesku, rýžovanie zlata, prácu s replikami dobových bankských dopravných prostriedkov – plechovými korýtkami (brotvanmi), drevenými bankskými vozíkmi – hutníkmi a kladkostrojom. Okrem uvedených aktivít absolvovali aj prehliadku stálej expozície Banské pracoviská a jazdu bankským vláčikom do štólne Alexander.

V Galérii Banického múzea sa naši najmladší návštevníci zúčastnili na komentovanej prehliadke výstavy 12 dekád Banického múzea, ku ktorej sme

im pripravili aj zaujímavé interaktívne hry, pracovné listy a kvízy. Na záver si vyhotovili pamätné listiny s voskovou pečatou, ktoré si mohli zobrať so sebou na pamiatku.

Naša snaha o rozšírenie Dňa detí na celý týždeň sa ukázala ako veľmi prospešná. Dosiahli sme väčšiu návštevnosť a otvorili sme dvere do múzea aj deťom, ktoré sa doteraz nemohli dostať na tieto naše múzejno-pedagogické aktivity. Bolo to ocenené zo strany škôl, ako i rodičov a samotných detí.

Sme radi, že sme aj touto formou mohli predstaviť naše nové metódy a spôsoby práce so širokou verejnosťou. *Gabriella Badin*

Pred prehliadkou expozície Banské pracoviská

Leto s Baníckym múzeom – V. letný múzejný tábor

Aj v tomto roku sme počas letných prázdnin zorganizovali letný múzejný tábor, ktorý sa konal v dvoch turnusoch pre deti vo vekových kategóriách 5 – 7 a 8 – 10 rokov.

Cieľom tábora bola prezentácia vybraných fondov múzea vo vzťahu k oslavám jubilea múzea. Prostredníctvom interaktívnych foriem múzejnej pedagogiky sa účastníci tábora mohli oboznámiť so zbierkami z oblasti baníctva a hutníctva, histórie, národopisu, živej a neživej prírody a výtvarného umenia nášho regiónu.

V programe tábora boli zaujímavé aktivity, ktoré hrovou formou pomocou zážitkového učenia, zaviedli deti do sveta nových poznatkov. V Galérii Banického múzea sme absolvovali prehliadku výstavy 12 dekád Banického múzea v Rožňave, spojenú s kvízom a vyrobili sme si pamätnú listinu s voskovou pečatou. Prostredníctvom interaktívnej výstavy Zázračná ríša bábok a rozprávok sme vstúpili do ríše rozprávok a vyrobili sme si vlastnú bábku. V Nadabulej sme navštívili Včelie kráľovstvo Buček, kde nás pani Evka Bučeková s manželom oboznámili so svetom včiel. Ochutnali sme rôzne druhy medu a vyrobili sme si voskové obrúsky. Zúčastnili sme sa na

ekurzii do Drnavy, kde sme si pozreli pozostatky zlievarne Andrássovovcov, portál štólne Dénes a Strom roka 2020 – takmer 400 ročný dub. V Krásnohorskej Dlhej Lúke sme navštívili zvonolejársku dielňu Róberta Slíža, ktorý nám predstavil výrobu zvonov a prešli sme sa lesom ku Krásnohorskej jaskyni – Buzgó, kde sme hľadali salamandry. Keďže sme ani jednu nenašli, nakoniec sme si ich vyrobili. Oboznámili sme sa tiež s tvorbou rožňavského maliara kostolov Gyulu (Júliusa) Ádáma. Absolvovali sme komentovanú prehliadku františkánskeho kostola s farárom, čestným kanonikom Vdp. Gabrielom Rákaim a navštívili rožňavskú Kalváriu, kde nás sprevádzal iniciátor jej obnovy, p. Árpád Görgey. V Kultúrno-kreatívnom centre Kláštor sme si pozreli nástennú maľbu Gyulu Ádáma Posledná večera. V lese sme si pozreli dielo – „LAND ART“. Po Historickej expozícii – múzejnom depozitári nás previedla Barbora Šumská, ktorá nám porozprávala zaujima-

Účastníci II. turnusu múzejného tábora

vosti o spracovaní vlny a predviedla ukážky práce s vlnou. Pozreli sme si aj dokumentárne filmy o strihaní oviec, spracovaní vlny a výrobe pastierskych palíc. V Zážitkovom centre Sentinel sme absolvovali prehliadky všetkých stálych expozícií s Gabrielou Kolesárovou a Norbertom Mogyorósim, oboznámili sme sa s horninami, minerálmi, fosíliami. Rozpojovali sme horniny, ryžovali zlato, hľadali fosílie v piesku, s Alexandrou Cseresznyésovou sme

si z „drahokamov“ vyrobili stromček šťastia a na banskom vláčiku odviezli do štólne Alexander. Program tábora pripravili a zrealizovali pracovníčky múzea Gabriella Badin, Brigita Nagyová, Ingrid Liptáková a Jaroslava Neubauerová. Účastníci tábora zažili krásne dni plné dobrodružstiev a výrobky, ktoré si vyhotovili, im budú počas celého roka pripomínať múzejný tábor.

Gabriella Badin, Brigita Nagyová

Zreštaurovaná kniha návštev Mauzólea v Krásnohorskom Podhradí

K najzaujímavejším a najobdivovanejším zbierkovým predmetom Banického múzea v Rožňave nepochybne patrí nezvyčajná kniha veľkých rozmerov – Návštevna kniha Mauzólea v Krásnohorskom Podhradí z roku 1938. Kniha je životným dielom bratislavského knihviazača Ferencu Bakó, ktorý knihu vyrobil vo svojom voľnom čase, v rámci oddychu, v dielni Alexa Brücku v Bratislave a jej vyhotovenie mu trvalo jeden rok.

Kožená väzba knihy je zdobená obrazom – akvarelom so signatúrou T. Svoboda – 1938. Kniha je veľká 60 x 51 cm, s pôvodnou hrúbkou 22 cm. Pôvodne vážila 45 kg a mala 1000 listov (2000 strán). Papier bol zvlášť vyrobený v továrni na papier v Slavošovciach. Súčasný rozmery knihy sú 60 cm x 51 cm x 20 cm, váha 38,85 kg. Predné listy knihy chýbajú. Návštevna kniha

Návštevna kniha pred reštaurovaním a po reštaurovaní

Foto P. Kores

bola slávnostne odovzdaná 11. septembra 1938 v krásnohorskom Mauzóleu za osobnej prítomnosti autora pamätnej knihy.

Aj na knihe sa podpísal zub času. S cieľom zamedziť jej ďalšiemu poškodeniu a znehodnoteniu bola kniha navrhnutá na reštaurovanie. Reštaurátorské práce prebiehali v mesiacoch marec – september 2022, realizoval ich Mgr. art. Peter Koreň v spolupráci s Petrom Ližbetinom.

Návštevna kniha Mauzólea v Krásnohorskom Podhradí je evidovaná v historickom fonde Banického múzea v Rožňave. Vystavená je v Historickej expozícii – prezentačnom múzejnom depozitári. Z pohľadu regionálnej histórie patrí k najvzácnejším predmetom Banického múzea v Rožňave.

Reštaurovanie knihy bolo hradené z vlastných finančných prostriedkov, časť reštaurátorských prác bola realizovaná sponzorsky. Ďakujeme!

Sylvia Holečková

Fond výtvarného umenia Banického múzea v Rožňave opäť bohatší

Fond výtvarného umenia Banického múzea v Rožňave získal v roku 2022 kúpou ďalších 29 umeleckých diel – zbierkových predmetov. V súčasnosti sa tak vo fonde výtvarného umenia nachádzajú zbierkové predmety s evidenčnými číslami v počte 1363.

Múzeum získalo nasledovné zbierkové predmety bratov Tichyovcov:

a) Tichy Gyula – Portrét Jenő (Eugen) Ruffinyiho, objaviteľa Dobšinskej ľadovej jaskyne v roku 1870. Portrét bol namaľovaný v rokoch 1915 – 1918, technika je olej na kartóne. Cena aj s rámom 2500 Eur.

b) Tichy Kálmán – Školský priebeh v Rožňave, rok vzniku 1959, technika je olej na plátne, rozmer 100 x 70 cm. Téma školského priebehu sa u Kálmána Tichyho objavuje častejšie, skôr v grafike ako v maľbe. Uvedená olejomaľba potvrdzuje majstrovstvo autora.

c) Tichy Gyula – štočky na rôznu tematiku, hlavne však antické výjavy. Štočky sú vyhotovené väčšinou

z linolea, niekoľko kusov je z dreva a kovu. Obdobie vzniku je 1890 – 1920. Kúpou múzeum získalo 17 kusov štočkov v celkovej hodnote 2300 Eur.

d) Tichy Gyula – kresby na papieri tušom a ceruzkou. Sú to kresby na oboch stranách papiera. Vznik diel sa datuje do obdobia 1900 – 1920. Múzeum získalo kúpou 10 kusov kresieb v celkovej hodnote 1000 Eur.

Banické múzeum v Rožňave v roku 2022 obohatilo svoj fond výtvarného umenia o ďalšie kvalitné umelecké diela práve od bratov Tichyovcov, pochádzajúcich z Rožňavy v celkovej hodnote 9300 Eur.

Eva Lázárová

Gyula Tichy – Portrét Jenő (Eugena) Ruffinyiho, kartón, olej, 1915 – 1918, foto Banické múzeum v Rožňave

Kálmán Tichy – Školský priebeh v Rožňave, plátno, olej, 1959, foto Banické múzeum v Rožňave

40. seminár industriálnej archeológie Archeologia Technica v Brne

Dňa 3. mája 2022 Technické múzeum v Brne vo svojich priestoroch zorganizovalo 40. seminár industriálnej archeológie ARCHEOLOGIA TECHNICA. Témou seminára bolo skúmanie výrobných objektov a technológií archeologickými metódami, priemyselná archeológia a praktické experimenty. Výstupom tohto podujatia je recenzované odborné periodikum Archeologia Technica, ktoré obsahuje vybrané prezentované príspevky.

Príspevok, na seminári prezentovaný Jaroslavou Neubauerovou, mal názov Poľná šachtová pec z Gemerského Sadu v Baníckom múzeu v Rožňave. Obsahom príspevku bola cesta poľnej šachtovej pece od dokumentácie archeologického výskumu po následné konzervovanie a inštaláciu v Expozícii baníctva a hutníctva Gemera v roku 1995 a neskôr nová podoba prezentovania v roku 2018.

Súčasťou príspevku bol aj dokument zachytávajúci archeologický výskum lokality Somkút, ktorý prebehol v roku 1984 pod vedením Kláry Fűrővej. Výsledky výskumu boli o rok neskôr prezentované na seminári Archeologia Technica a rovnako boli publikované aj v zborníku Archeologia Technica č. 8.

Jaroslava Neubauerová

Udialo sa v knižnici Banického múzea...

Knižnica Banického múzea v Rožňave vznikla v roku 1963. V ďalšom kalendárnom roku tak oslaví svoje jubilejné 60. narodeniny. Prvá kniha bola do prírastkového zoznamu kníh múzea zapísaná v roku 1967. V priebehu svojho života knižnica nadobudla tisíce odborných titulov – kníh, časopisov, katalógov i brožúr – a stala sa tak bohatým zdrojom informácií i pomocou pri výskumných úlohách všetkých zamestnancov múzea, počas vyše polstoročnej histórie.

Celkový počet titulov v knižnici sa v roku 2021 vyšplhal na 7487 zaevidovaných knižničných jednotiek, a to z viacerých oblastí zamerania, ako sú napríklad dejiny, národopis, baníctvo a hutníctvo, prírodné vedy, technika a výtvarné umenie, ale i archeológia, poľnohospodárstvo a spoločenské vedy.

Ako i po predchádzajúce roky aj v roku 2021 do knižnice zavítali nové prírastky, a to najmä zborníky a knihy z oblasti dejín, i výtvarného umenia.

Z celkového počtu 81, bolo z finančného príspevku zriaďovateľa, Košického samosprávneho kraja, zakúpených až 45 titulov.

Knižnica ponúka okrem prezenčných výpožičiek pre zamestnancov múzea aj služby pre verejnosť, ktoré sa poskytujú na základe Bádateľského poriadku. V minulom roku sa zamestnancami vypožičalo celkovo 88 titulov. Informácie o službách knižnice sú dostupné verejnosti na webovej stránke múzea. *Michaela Krupárová*

ROK SKLA s Baníckym múzeom v Rožňave

Sklo je jediný materiál, ktorý je možné recyklovať donekonečna. Keby celý sklenený kolobeh fungoval, ako by mal, sklo by malo nekonečný život. Ziadna fľaša nemusí skončiť v prírode alebo na skládke. Mimochodom, pokiaľ fľaša v prírode zostane, nezahltí ju chemikáliami alebo mikroplastmi, ale zostane tam poriadne dlho... Tisícny rokov, alebo navždy.

Podujatie Rok skla s Baníckym múzeom v Rožňave je zamerané predovšetkým na environmentálnu výchovu, a to na triedenie odpadu a recykláciu skla. Vzdelávacia aktivita sa uskutočňuje v nadväznosti na rezolúciu Organizácie Spojených Národov, v rámci ktorej valné zhromaždenie OSN vyhlásilo rok 2022 za Medzinárodný rok skla (United Nations International Year of Glass).

Aktivitu obohatí ukážka Mohsovej stupnice na jej desať stupňov, počnúc najmäším mastencom až po najtvrdší diamant. Zo stupnice, ktorú zostavil v roku 1812 nemecký mineralóg Friedrich Mohs, je z hľadiska výroby skla najdôležitejším mineralóm sedmička, čiže kremeň, keďže základnou surovinou na jeho výrobu je kremičitý piesok.

Sklo je staré ako naša planéta a ľudia ho začali používať ešte skôr, než ho dokázali vyrábať. Už v neolite, v mladšej dobe kamennej, ľudia rozpoznali vynikajúce vlastnosti prírodných skiel (obsidián, fulgurit, tektit) a začali z nich vyrábať rôzne ostré predmety, ošpeky, nože. Prezentácia o dejinách skla zaviedie účastníka do Mezopotámie, kde sa v knižnici asýrskeho kráľa Ašurbanipala našiel najstarší známy návod na výrobu skla. Táto receptúra z roku 658 rokov p.n.l. zostáva už dva a pol tisíc rokov nezmenená. V Egypte našli archeológovia prvé duté sklenené nádoby na oleje a masťičky. Jeden z prvých záznamov o pomôckach, ktorá by sa dala považovať za začiatok okuliarov, sa datuje do obdobia starého Ríma. Cisár Nero si tu údajne držal pred očami leštený smaragd, aby zmieril oslnenie slnečnými lúčmi počas

sledovania gladiátorských zápasov. Išlo teda o akési slnečné okuliare pre ochranu zraku. Jeho učiteľ Seneca používal galutú misu naplnenú vodou, pomocou ktorej zväčšoval text kníh, ktoré čítal. Prvé uznané korekčné okuliare, ktoré sa dali nosiť, sa objavili v 13. storočí v Taliansku. Fúkači skla z Benátok vyrobili čítacie kameň z pevného skla, ktoré sa vložili do rámov z rohovní, dreva alebo z kože. Okuliare sú jedným z najväčších vynálezov za posledných 2000 rokov.

V 12. storočí v gotických zámokoch a palácoch vyplňajú okenné otvory rôznofarebnými sklíčkami spájanými olovenými páskami. Pre nemožnosť vyrobiť dostatočne veľké sklenené tabule, sa využívala technika vitráže. V stredoveku sa zasklievali iba okná chrámové, kostolné, katedrálne alebo na sídlach skutočne bohatých veľmožov. V oknách menej zámožných občanov bol pergamen – telacia, jahňacia alebo kozia koža.

Účastníci podujatia v múzeu sa zoznámia so sklárskou písťalou, so základnými surovinami pri výrobe skla, jeho tavením, tvarovaním, chladením a priemyselnou výrobou sklenených obalov. Súčasťou programu je aj história skla na Slovensku, od prvej sklárskej huty v Sklených Tepliciach (1350) po súčasnosť. Sprestrením vzdelávania je možnosť vyrobiť si vlastnú „vitraž“.

Vzdelávacia aktivita Rok skla s Baníckym múzeom v Rožňave prezentuje úžasný pokrok ľudstva od neolitu po súčasnosť, reprezentuje rozvoj ľudskej spoločnosti a upozorňuje na fakt, že čím viac skla vrátíme do obehu, tým viac ušetríme naše životné prostredie.

Brigita Nagyová

Vilém Borůvka – preparátorská legenda

U mnohých návštevníkov, hlavne u tých najmladších, patria medzi najobľúbenejšie exponáty nášho múzea dermoplastické preparáty zvierat v našej prírodovednej expozícii. Napriek tomu, že majú viac ako 40 rokov, až do dnešných dní sú vo veľmi dobrom stave a realisticky približujú rôzne druhy vtákov a cicavcov žijúcich v našom okolí. Keďže tvorca týchto preparátov patril medzi najvýznamnejších odborníkov vo svojom odbore v rámci celej Európy a o nedlho si pripomenieme 90. výročie jeho narodenia, chcel by som Vám ho predstaviť krátkym životopisom.

Preparátor, zoológ, múzejník, cestovateľ a fotograf Vilém Borůvka sa narodil 18. decembra 1932 v meste Chotěboř v okrese Havlíčkův Brod. Od detstva sa zaujímal o prírodu a zoológiu, preto nie je prekvapivé, že už počas stredoškolských štúdií v Prahe sa venoval preparovaniu hmyzu. Navštevoval preparátorské dielne Národného múzea aj odbornú výtvarnú školu, kde študoval kreslenie a modelovanie. Ako čerstvo vyštudovaný 18-ročný mladík nastúpil 1. septembra 1950 do Slezského zemského múzea v Opave vo funkcii preparátor a túto prácu vykonával neuvěřiteľných 63 rokov, až do svojej smrti. Začínal takmer z ničoho, pretože koncom 2. svetovej vojny bola počas bojov na severe Moravy zničená aj väčšina zbierkového fondu múzea. Jeho prvou významnejšou prácou bola príprava preparátov stálej prírodovednej expozície múzea, otvorenej v roku 1955. Stal sa z neho uznávaný odborník nielen v Československu, ale aj v zahraničí a neskôr aj školiteľ ďalších preparátorov. V roku 1977 získal na 1. medzinárodnom salóne preparátorov vo Francúzsku zvláštnu cenu za techniku preparácie.

Na jeho výtvoroch je zrejme, že okrem techniky preparácie dokonale ovládal anatómiu zvierat. Niekoľko tisíc jeho dermoplastických preparátov

zobí expozície mnohých múzeí po celom bývalom Československu aj v zahraničí, vrátane nášho múzea. Podobne bohatá bola aj jeho zoológická činnosť, najmä vďaka neúnavnej celoživotnej práci V. Borůvku patria zbierkové fondy Slezského zemského múzea k najrozsiahljším v celej ČR. Pre viaceré múzea preparoval aj v súkromnom čase a získané peniaze investoval do ciest v zahraničí. Počas niekoľkých desaťročí precestoval takmer všetky kontinenty, navštívil napríklad Albánsko, Kubu, Mongolsko, Rusko, Vietnam, Indiu, Nepál, Tibet, Brazíliu, Namíbiu, Francúzsku Guyanu a z väčšiny týchto ciest si okrem rôznych zvierat priviezol aj rozsiahlu fotodokumentáciu fauny týchto mnohokrát exotických lokalít.

V. Borůvka prežil veľkú časť mimoriadne plodného pracovného života v múzeu, do posledného dňa bol plný elánu a tvorivej chuti. Namiesto zaslúženého odpočinku na dôchodku aj po 80-tke plánoval rôzne ďalšie cesty, výstavy a prednášky. Zomrel 18. augusta 2014 vo veku nedožitých 82 rokov, ale jeho diela budú určite obdivovať ďalšie generácie návštevníkov múzeí po celej Európe. Ak máte chuť, niektoré z nich si môžete pozrieť aj u nás.

Norbert Mogyorósi

Deň Zeme a ochrana prírody v múzeu

Banické múzeum v Rožňave považuje za dôležitú tému ochranu prírody, preto každoročne organizuje pre žiakov základných a stredných škôl Deň Zeme. Tohtoročné podujatie sa konalo 22. apríla 2022 v Zázitkovom centre Sentinel.

Na tomto tematickom dni sme sa venovali ochrane prírody a Zeme. Absolvovali sme prehliadku Expozície prírody Slovenského krasu a príslahých oblastí spojenú so živou diskusiou o prírode a jej ochrane.

Na podujatie sme pozvali aj ochra-

nára, László Gordona, ktorý mal pútavú prednášku o faune a flóre Silickej planiny so zaujímavou fotoprezentáciou jej zázračného sveta. Mohli sme vidieť rôzne druhy motýľov, chrobákov, jašterice, orly, kvety a rastliny z jeho fotoarchívu. Dozvedeli sme, ako

Výstava Štefana Kubíka – Sochy a kresby

Banické múzeum v Rožňave každoročne na letnú turistickú sezónu pripravuje zaujímavé výstavy pre návštevníkov krásneho historického interiéru Andrásyho obrazárne v Krásnohorskom Podhradí. V roku 2022 tu bola inštalovaná jedinečná výstava sochára Štefana Kubíka pod názvom Sochy a kresby.

Štefan Kubík – rodák zo Spišského Podhradia. V rokoch 1961 – 1964 študoval na SŠUP v Bratislave, rezbárske oddelenie u prof. Ludwika Korkoša. V rokoch 1965 – 1971 študoval na VŠVU v Bratislave, oddelenie reliéfného sochárstva u prof. Rudolfa Pribiša. V období rokov 1971 – 2006 žil a tvoril v Bratislave. Zaoberal sa komornou a monumentálnou tvorbou v architektúre a paralelne kresbou. Pri tvorbe svojich sochárskych predstáv využíval ako materiál drevo, tvoril kompozície do interiérových priestorov, ako i komorné sochy. Vyznačuje sa svojby-

ným prístupom k spracovaniu dreva ako ponechanie kôry, štiepanie a minimálne použitie láta. Od 90. rokov 20. st. zapájal do kompozície sochy železný článok (drôt, svorky), kamienky a úlomky dreva. Osobitou súčasťou jeho sochárskej tvorby sú „modelettá“ – sochy a reliéfy malých rozmerov so skrytou monumentalitou. Komponované a skladané sú z úlomkov dreva s použitím drôtu. Kresba bola pre sochára jeho neoddeliteľnou súčasťou. V kresbách zaznamenával myšlienkové pochody, konfrontáciu mystiky s realitou.

Výstava bola prierezom tvorby autora s akcentom na sochu v dialógu s kresbami a skicami. Gro výstavy tvorila kresba a komorná sochárska tvorba z pozostalosti autora a zo zbierky Galérie umelcov Spiša. Kurátorkou výstavy bola Mgr. Luba Belohradská. Zaujímavú prezentáciu tvorby Štefana Kubíka si návštevníci Andrásyho obrazárne v Krásnohorskom Podhradí mohli pozrieť v termíne od 22. júna do 28. augusta 2022.

Eva Lázárová

Štefan Kubík – Sochy a kresby, modelettá, foto BM v Rožňave

Štefan Kubík – Sochy a kresby, foto BM v Rožňave

Na prednáške MVDr. László Gordona

vyzerala planina kedysi a ako dnes. Poukázal na to, čo vlastne spôsobilo takú viditeľnú zmenu jej prostredia. Hovoril o ohrozených druhoch a ich ochrane a nakoniec našim mladým návštevníkom ukázal vybrané kusy zo svojej vlastnej zbierky motýľov.

Bolo to veľmi osočné podujatie, kde si deti mohli nielen rozšíriť svoje vedomosti, ale dúfame, že pochopili aj význam ochrany prírody.

Gabriella Badin

PROJEKTY Banického múzea v Rožňave v roku 2022

FPU je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, a poskytuje finančné prostriedky aj na podporu činnosti múzeí, umeleckých aktivít a kultúry. Banické múzeum v Rožňave implementovalo počas roka 2022 celkovo tri projekty, ktoré boli finančne podporené z verejných zdrojov Fondom na podporu umenia (FPU) sumou 6 000 eur pričom spoluúčasť žiadateľa činila 2 750 eur.

V rámci výziev Fondu na podporu kultúry národnostných menšín bol podporený jeden projekt múzea vo výške 3 700 eur, pri ktorom spolufinancovanie z vlastných zdrojov bolo vo výške 2 126 eur.

U. fond na podporu umenia

Kamenná tabuľa – záchrana pamiatky zo synagógy v Rožňave

Kniha Mojžišova je vzácnou pamiatkou, ktorá dokumentuje existenciu niekdajšej židovskej synagógy v Rožňave. Je to kamenná tabuľa z roku 1893, vyhotovená z ružového mramoru, reliéfne členená na dve časti, v hornej časti ukončená reliéfnymi polobílkami. Obsahuje Desiat božích prikázani v hebrejskom jazyku. Umiestnená bola pôvodne na vrchole stupňovitého štítu priečelia rožňavskej synagógy postavenej v roku 1893 a zbúranej v 50. rokoch 20. storočia.

Kamenná tabuľa je evidovaná v historickom fonde Banického múzea v Rožňave pod názvom Kniha Mojžišova, s evidenčným číslom H-2198. Tabuľa – Kniha bola znehodnotená, s chýbajúcimi prvkami.

Cieľom projektu bola záchrana tohto jedinečného architektonicko-výtvarného prvku, ktorý je jednou z mála hmotných pamiatok dokumentujúcich históriu židovskej obce v Rožňave a tiež zamedziť jeho ďalšiemu znehodnoteniu a poškodeniu. Projektová aktivita bola preto zameraná predovšetkým na reštaurovanie kamenej tabule so zachovaním jej historickej, kultúrnej a dokumentačnej hodnoty, so zámerom zachrániť hmotnú podstatu diela, hodnotné dekoratívne prvky a rešpektovať jeho autentický výraz s primárnym cieľom zachovať pamiatkové hod-

noty tohto vzácného predmetu. Zároveň bolo cieľom dôstojné umiestnenie kamenej tabule – knihy Mojžišovej v prezentačných priestoroch múzea a priblížiť tak širokej návštevníckej verejnosti existenciu židovskej komunity v Rožňave, jej pôsobenie, život a činnosť ako aj históriu mesta v kontexte židovských dejín.

Reštaurátorské práce realizoval akademický sochár – reštaurátor Árpád Mézes, člen reštaurátorskej komory v spolupráci s reštaurátorom Alexandrom Koreňom.

Projekt „Kamenná tabuľa – záchrana pamiatky zo synagógy v Rožňave“ z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia vo výške 2000 eur, spolufinancovanie z vlastných zdrojov činí 1000 eur.

Sylvia Holečková

Kamenná tabuľa – Kniha Mojžišova pred reštaurovaním a po zreštaurovaní

Foto Árpád Mézes

Vydanie prekladu publikácie „Zo zbierok Banického múzea v Rožňave – A Rozsnyói Bányászati Múzeum gyűjteményei“

Banické múzeum v Rožňave spravuje takmer 40 tisíc zbierkových predmetov, ktoré sú prezentované v stálych expozíciách múzea, na krátkodobých tematických výstavách, alebo sú uložené v depozitárnych priestoroch. V roku 2021 vydalo múzeum spoločensko-vednú publikáciu s názvom *Zo zbierok Banického múzea v Rožňave*, v ktorej predstavilo zo svojej bohatej zbierky 29 zbierkových predmetov. Publikácia, podporená z verejných zdrojov FPU, vyšla v slovenskom jazyku s cieľom zvýšiť informovanosť odbornej a laickej verejnosti o zbierkových fondoch Banického múzea v Rožňave. Zvolenou formou je knižný titul obsahujúci výber vzácných a zaujímavých zbierkových predmetov múzea, doplnený o kvalitnú fotodokumentáciu. Kniha prezentuje 11 fondov múzea, pričom z každého sú vybrané najvýznamnejšie exponáty – predstavuje to najunikátnejšie z múzejných zbierok. Texty publikácie sú tvorené na základe odbornej a výskumnej činnosti pracovníkov múzea, za spolupráce s odborníkmi jednotlivých vedných odborov. Publikácia obsahuje profesionálne fotografie zbierkových predmetov, viaceré z nich sú publikované prvýkrát.

V tomto roku sa rozhodlo múzeum vyššie uvedenú publikáciu vydať vďaka finančnej podpore Fondu na podporu kultúry národnostných menšín pod názvom *A Rozsnyói Bányászati Múzeum gyűjteményei*, čo sa aj úspešne podarilo v decembri. Zámerom našej kultúrnej inštitúcie bolo rozšíriť publikačnú činnosť múzea o spoločensko-vedné témy v jazyku maďarskej národnostnej menšiny. Text publikácie preložila do maďarčiny fundovaná prekladateľka Dr. Mónika Bodnár PhD., ktorá je tiež muzeologička a má bohaté skúsenosti s prekladmi odbornej literatúry. Slovenskému originálu zostala verná, text formulovala zrozumiteľne a jednoznačne, vecne a presne, pričom zachovala ľahký štýl, bez toho, aby bol čitateľ zaťažovaný ťažkými odbornými výrazmi. Môže za to zrejme aj skutočnosť, že autorka prekladu pochádza práve z nášho kraja, a hoci dnes už pôsobí v Maďarsku, ovláda aj slovenský

jazyk na vynikajúcej úrovni. Tým bola zabezpečená jazyková presnosť a zrozumiteľnosť a vytvoril sa vhodný spôsob popularizácie múzea. Publikácia, ktorá vyšla v náklade 400 kusov, prešla jazykovou korektúrou profesionálnej tlmočnice Mgr. Andrey Gablyasz. Za implementáciu projektu zo strany múzea bola zodpovedná Mgr. Gabriella Badin.

Prezentácia publikácie pre širokú verejnosť sa uskutočnila v decembri 2022 v Galérii Banického múzea za účasti prekladateľky a autorov knihy.

Odborná literatúra podobného typu v maďarskom jazyku je mimoriadne dôležitá pre naše múzeum, vzhľadom na skutočnosť, že pôsobíme v národnostne zmiešanom prostredí, kde je o to veľký záujem. Aj turisti oceňujú publikácie v maďarskom jazyku. Veríme, že publikácia bude mať dokumentačnú funkciu v kontexte pôsobenia a akvizičnej činnosti múzea a zároveň prezentačnú funkciu pre potenciálnych návštevníkov.

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín (ďalej KULTMINOR). Projekt pod názvom *Edíciók előzetes közleményei* „Zo zbierok Banického múzea v Rožňave – Betekintés a Rozsnyói Bányászati Múzeum gyűjteményeibe“ finančne podporil KULTMINOR vo výške 3 700 eur, pričom spolufinancovanie múzea bolo vo výške 2 125 eur. KULTMINOR bol hlavným partnerom projektu.

Publikácia si svojim pútavým vzhľadom a popularizačným štýlom určite skoro nájde svojich čitateľov v kruhu návštevníkov múzea maďarskej národnosti z nášho kraja, ako aj u záujemcov o kultúrne dedičstvo regiónu Gemer z Maďarska a iných končín.

Gabriella Badin

Projekt Reštaurovanie pohrebnej prikrývky

Zámerom projektu bolo reštaurovanie pohrebnej prikrývky, ktorá je súčasťou zbierkového fondu Národopis Banického múzea v Rožňave. Pohrebna prikrývka z roku 1824 patrila cechu čizmárov. Je vyhotovená z tmavohnedého zamatu, jej dĺžka je 2,2 m a šírka 1,6 m. Na vrchnej strane je zobrazený kríž vytvorený aplikáciou ozdobných prámikov z kovových nití, výšivky, kovových flitrov a hodvábnaj tkaniny. Po stranách kríža je výšivka znakov čizmárskeho cechu. Po obvode plachty je našitý ozdobný prámik a ozdobné strapce.

Cieľom projektu je odborné ošetrovanie – reštaurovanie v takom rozsahu aby bolo možné predmet sprístupniť verejnosti. Odborné ošetrovanie reštau-

rátorom na textil zabezpečí zachovanie umeleckej a kultúrnej hodnoty predmetu a bude možné ho sprístupniť verejnosti na výstavách alebo bádateľom na štúdiu. V súčasnosti prebiehajú reštaurátorské práce, ktoré by mali byť ukončené začiatkom roka 2023. Prezentácia pohrebnej prikrývky je plánovaná na pripravovanú výstavu Koža a kožušina, ktorá bude realizovaná v máji 2023 v priestoroch Galérie Banického múzea v Rožňave.

Odborné ošetrovanie podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia. Projekt bol podporený sumou 2000 Eur a spolufinancovanie Banickým múzeom v Rožňave predstavuje sumu 750 Eur.

Barbora Šumská

Interaktívne potulky vo fondoch Banického múzea

Banické múzeum v Rožňave, kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja, v roku 2022 oslávilo 120. výročie svojho založenia. V rámci jubilejných programov vďaka finančnej podpore a spolupráci Mesta Rožňava úspešne zrealizovalo projekt *Interaktívne potulky vo fondoch múzea*.

Múzeum má bohatú históriu. Od svojho založenia v roku 1902 rozvíjalo svoje zbierkové fondy, pričom v súčasnosti ich spravuje 11. Všetky fondy sú vzácné, avšak nie všetkým sa doteraz venovala rovnaká pozornosť a neboli z pohľadu verejnosti rovnako viditeľné. Rozhodli sme sa, že v tomto jubilejnom roku vyberieme z fondov niekoľko vzácných zbierkových predmetov a pomocou múzejnej pedagogiky odhalíme ich odkaz pre súčasnosť.

Pripravili sme a realizovali niekoľko zaujímavých aktivít v jednotlivých fondoch:

Interaktívne potulky výstavou 12 dekád Banického múzea

Pre školské skupiny, pre rodiny s deťmi a letné tábory sme pod vedením Gabrielly Badin a Ingrid Lipťákovej počas letných mesiacov organizovali komentované prehliadky spojené s edukačnými hrami k výstave s názvom 12 dekád Banického múzea v Rožňave. Účastníci po komentovanej prehliadke pracovali so samotnou výstavou pomocou pracovných listov, v ktorých boli pripravené zaujímavé otázky. Pracovali so sprievodným textom k výstave a s vystavenými zbierkovými predmetmi. Našli odpovede ako a kedy vzniklo naše múzeum a komu môžeme za to vďačiť, spoznali významné osobnosti múzea, ako sú zakladatelia, doterajší riaditelia, známi múzejníci a výskumníci. Nakreslili najkrajšie a najvýznamnejšie zbierkové predmety a týmto spôsobom si vyskúšali prácu niekdajších dokumentátorov. Zbierali faktografické údaje o zbierkových predmetoch, čím sa oboznámili s prácou odborných pracovníkov jednotlivých fondov. Na záver si vyhotovili vlastné pamätné listy s voskovou pečiatkou a zahrali sa s edukačnými hrami ako puzzle, pexeso, domino, slepá mapa, obrázkové kocky a iné.

Interaktívne prvky výstavy 12 dekád Banického múzea v Rožňave sme spolu s interaktívnymi prvkami geologickej bádateľne Zážitkového centra Sentinel v rámci projektu odprezentovali aj na Rožňavskom kultúrnom lete, ktoré organizovalo na Námestí baníkov Mesto Rožňava. Zaujímavosťou si tak mohli za asistencie Gabrielly Badin, Ingrid Lipťákovej a Brigity Nagyovej zahrať naše edukačné hry, vyhotoviť si pamätný list s voskovou pečiatkou, skúmať minerály pod lupou a ryžovať zlato.

Prezentácia zbierkových predmetov geologického a banického fondu sa uskutočnila v mesiaci október v Zážitkovom centre Sentinel a bola cieľená na žiakov základných škôl 2. stupňa a študentov stredných škôl. Počas podujatia sa realizovali bohaté aktivity. Norbert Mogyorósi previedol účastníkov expozíciami múzea s výkladom zameraným na bohatú geologickú zbierku; uskutočnila sa komentovaná prednáška banského inžiniera Karola Tományo o baníctve v Rožňave a v okolí. Brigita Nagyová pripravila geologickú ukážku typických minerálov z Gemera na prí-

klađe Bohsovej stupnice tvrdosti minerálov. Podujatie obohatila aj ukážka dobnšínaitu, ktorý sa len nedávno po svojom objave dostal do zbierky nášho múzea.

Prezentácia zbierkových predmetov prírodovedného fondu

Prezentácia zbierkových predmetov prírodovedného fondu, ktorú absolvovali žiaci základných škôl 2. stupňa, sa uskutočnila v októbri. Súčasťou bola komentovaná prehliadka Expozície prírody Slovenského krasu a priľahlých oblastí s Norbertom Mogyorósim a exkurzia po najväčšej z planín Slovenského krasu, Silickej planine, v sprievode a s odborným výkladom Lászlóa Gordona. Na planine sme navštívili naše národné prírodné pamiatky, ako priepasť Brázda – Barazdalás, najnižšie položené ľadové jaskyne na svete – Silickú ľadnicu a jaskynnú priepasť Babskú dieru. Mali sme možnosť vidieť aj čerstvo narodené teliatko, ktoré sa narodilo na planine priamo na paši. Deti mali možnosť vidieť na mieste príklad priameho spoluzitia s prírodou. Nevynechali sme ani ochutnávku jesenných plodov – šípky a trnky.

Prezentácie zbierkových predmetov fondov História I., Národopis a Výtvarné umenie

Prezentácie zbierkových predmetov fondov História I., Národopis a Výtvarné umenie sa uskutočnili pre našich návštevníkov a seniorov počas novembra v Galérii Banického múzea v Rožňave. Na podujatiach odzneli odborné prednášky z uvedených odborov a boli obohatené s workshopmi.

Dňa 7.11.2022 čakala na seniorov komentovaná prehliadka výstavy historických pohľadníc mesta Rožňava pod názvom Pozdrav z Rožňavy, s autorkou výstavy Sylviou Holečkovou. Výstava bola zameraná na pestrosť a rôznorodosť historických pohľadníc mesta Rožňava, s dôrazom na pohľadnice vydané do roku 1945.

Dňa 14. 11. 2022 sa uskutočnila prednáška o ručnom spracovaní vlny s Barborou Šumskou, v rámci ktorej návštevníkom predstavila spracovanie vlny od surovej nastrihanej ovčej vlny, cez jej čistenie, česanie, spriadanie a súkanie až po hotový výrobok. Prednáška zároveň predstavila rôzne textilné techniky súvisiace s vlnou so zameraním na plstenie a splstovanie.

Dňa 21. 11. 2022 bola pre záujemcov pripravená prednáška Evy Lázarové o Andrásyho obrazárni v Krásnohorskom Podhradí, o jej histórii a účeloch jej využitia v súčasnosti.

K jednotlivým podujatiam boli prichystané aj workshopy, ktoré odborne aj organizačne zabezpečila Gabriela Badin. Účastníci si vyskúšali výrobu pohľadníc, vyrobili si ozdobnú plstenú brošku a venovali sa aj výšivke ručníkov.

Prezentácia zbierkových predmetov fondu Numizmatika

V rámci podujatia pod názvom Prezentácia zbierkových predmetov fondu Numizmatika pre žiakov 1. a 2.

Prezentácia zbierkových predmetov z fondu Národopis

stupňa základných škôl bola pripravená prednáška riaditeľa Banického múzea v Rožňave, Pavla Lackaniča, s názvom Človek a peniaze. Prednáška predstavila rôzne historické spôsoby platenia a platobné prostriedky, ako aj ich miesto v spoločnosti od najstarších dôb až po súčasnosť. Súčasťou aktivity bola aj živá prezentácia rôznych bankoviek a rožňavských núdzových peňazí. Pod vedením Gabrielly Badin sa uskutočnili interaktívne vzdelávacie hry /Dobble, puzzle, pexeso/ a razenie mincí.

V rámci projektu sme pri prezentácii zbierkových predmetov využili moderné spôsoby múzejnej pedagogiky, využili sme interaktívne formy a metódy prezentovania.

Gabriella Badin

Obrazy v novom šate

Banické múzeum v Rožňave sa v roku 2022 uchádzalo o viaceré projekty z Fondu na podporu umenia Ministerstva kultúry SR. Jedným z úspešných bol aj projekt *Obrazy v novom šate. Zámerom projektu bola záchrana umeleckých diel z fondu výtvarného umenia Banického múzea v Rožňave, ktoré sú umiestnené v jeho depozitári*.

Predmetom projektu boli nasledujúce diela:

1) Názov diela: Pocta padlým v prvej svetovej vojne

Autor: Kálmán Tichy

Rok vzniku: 1929

Technika: plátno, olej

Rozmer: 96 x 61 cm

Ev.č.: U-1135

Zbierkový predmet bol získaný kúpou do fondu výtvarného umenia BM v RV v roku 2019.

2) Názov diela: Nanebovzatie Panny Márie

Autor: Ádám Gyula

Rok vzniku: 1919

Technika: plátno, olej

Rozmer: 120 x 90 cm

Ev.č.: U-684

3) Názov diela: Portrét grófa Dionýza Andrásyho – ozdobný rám

Autor: Schachinger J.

Rok vzniku: 1903

Rozmer: 130 x 100 cm

E.č.: U-655

Na uvedených umeleckých dielach už pri vizuálnom prieskume bolo badať deštrukciu plátna aj ozdobných rámov a znečistenie obrazov. Cieľom projektu bola záchrana – reštaurovanie umelec-

kých diel, zamedzenie ich hmotného úpadku, záchrana ich obsahovej hodnoty a estetickej celistvosti a zabránenie ich ďalšej deštrukcie. Hlavnou projektovou aktivitou bolo teda odborné ošetrovanie navrhnutých zbierkových predmetov v súlade s reštaurátorským návrhom.

Odborné ošetrovanie podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia sumou 2000 Eur a spolufinancovanie Banickým múzeom v Rožňave predstavovalo sumu 1000 Eur. Týmto projektom sme zabezpečili záchranu ďalších zbierkových predmetov Banického múzea v Rožňave.

Eva Lázarová

Olejomaľba Gyula Ádáma – Nanebovzatie Panny Márie

Mnohonárodnostný obraz Gemera v období existencie prvej ČSR

Územie dnešného Slovenska bolo vymedzené pred 104 rokmi pri vzniku Československej republiky. Dovtedy bolo vnímané ako integrálna súčasť Uhorska, resp. Habsburskej monarchie a obývalo ho v prevažnej miere práve slovenské obyvateľstvo. To počas medzivojnového obdobia vo viacerých demografických ukazovateľoch plynulo nadväzovalo na vývoj z predošlých čias. Jeho stav a štruktúra boli zároveň výsledkom dopadov tzv. Veľkej vojny a vzniku Československej republiky v októbri 1918. V medzivojnovom Československu žilo podľa sčítania ľudu z roku 1921 vyše 13,5 mil. ľudí a Slovensko bolo svojou rozlohou jeho v poradí druhé najväčšie územie. Počtom obyvateľov však patrilo medzi menej ľudnaté časti. Veď napr. Slovensko a Podkarpatská Rus ako bývalé uhorské časti Československa síce predstavovali spolu 44 % územia republiky, no žilo v nich len 28 % z celkového počtu obyvateľov.

Slováci sa v štatistikách medzivojnového obdobia vykazovali ako súčasť jednotného československého národa. Podľa sčítania obyvateľstva z roku 1921 žilo na území Slovenska viac ako 2 milióny československých štátnych príslušníkov (česko-)slovenskej národnosti, z čoho bolo približne 70-tisíc Čechov. Najpočetnejšou menšinou bola maďarská, ktorá v roku 1921 dosahovala podiel asi 630-tisíc osôb (22 %). Koncentrovala sa najmä v južných oblastiach krajiny, pričom hranica medzi slovenskou a maďarskou jazykovou oblasťou prechádzala približne od Bratislavy smerom na Nové Zámky, Levice, potom severne od rieky Ipeľ na Lučenc, Rimavskú Sobotu, Rožňavu, následne k Slovenskému Novému Mestu a na Užhorod. Druhou najpočetnejšou menšinou boli Nemci, ktorých podiel bol v roku 1921 skoro 140-tisíc (5 %). Toto obyvateľstvo reprezentovali najmä nemecké jazykové ostrovy, ktoré sa zachovali v okolí stredoslovenských banských miest, ďalej na Spiši a v Bratislave. Z ďalších národností boli zastúpené: ruská, ku ktorej sa prihlásilo 85-tisíc obyvateľov (3 %), žijúci primárne na severovýchode Slovenska; a židovská, ktorá v roku 1921 vykazovala necelých 70-tisíc príslušníkov. Počet izraelitov, t. j. židovských veriacich, bol pritom takmer dvojnásobný. Podobne ako v predchádzajúcom období aj medzi svetovými vojnami žilo slovenské obyvateľstvo prevažne v malých obciach, a to viac na západe krajiny ako na východe. Navyše väčšina tunajších miest mala menej ako 10-tisíc obyvateľov a samotné Slovensko ako celok nikdy nedosiahlo v sledovanom období taký stupeň aglomerovanosti do väčších miest, aký mali napr. české krajiny už v roku 1890.

Po vzniku Československej republiky na jeseň 1918 a rozdelení územia Gemersko-malohontskej župy štátnou hranicou medzi dva susediace štáty sa kontinuita správy a právneho poriadku na slovenskom území zabezpečila recepčnou normou. Územie Gemera zostalo rozdelené na niekoľko službových okresov, pri ktorých došlo iba k menším úpravám. Podľa mimoriadneho sčítania obyvateľstva z roku 1919 bolo na území župy prítomných viac ako 164-tisíc ľudí, z čoho osoby (česko-) slovenskej národnosti tvorili takmer 48 %. Slováci sa koncentrovali najmä severne od slovensko-maďarskej etnickej hranice, ktorú v hrubých rysoch vymedzil už Tereziánsky lexikón sídel z roku 1773. V tejto severnej časti nebolo veľa lokalít, kde by Slováci ne tvorili väčšinu. V južnej časti regiónu počty osôb (česko-) slovenskej národ-

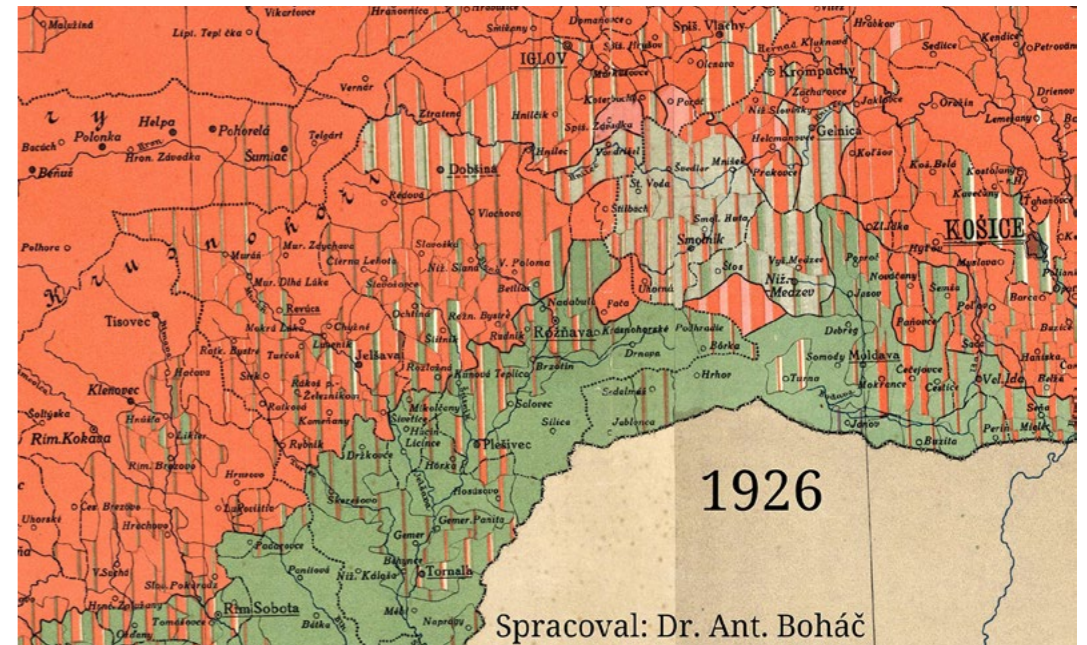
Nižnú Pokoradz, Rimavskú Sobotu a Ožďany. Z výsledkov mimoriadneho sčítania ľudu z roku 1919 vyplýva, že obyvateľstvo maďarskej národnosti tvorilo v Gemeri najväčšiu národnostnú skupinu s takmer 49 % podielom. K výraznejšiemu zníženiu jeho počtu dochádzalo postupne v priebehu 20. rokov 20. storočia. Príslušníci nemeckej národnosti menšiny nepredstavovali početnejšiu skupinu obyvateľstva. V roku 1919 ich bolo narátaných vyše 2-tisíc, čo predstavovalo iba necelé 2 % z celkového počtu obyvateľstva župy. Ani počas medzivojnového obdobia nevytvorili kompaktnéjšie osídlenie a zostali roztrúsení najmä v severnom slovenskom jazykovom prostredí. Porovnaním s výsledkami predchádzajúcich sčítaní možno vypočítavať ich postupné „podliehanie“ okoliu. V roku 1919 bolo najväčším nemeckým ostrovom v Gemeri banické mestočko Dobšiná, kde sa Nemci na prítomnom obyvateľstve podieľali viac ako 30 % podielom. Národnostná štruktúra mesta sa o dva roky neskôr pozoruhodne zmenila, keď tu nemecké obyvateľstvo tvorilo už viac ako 37 %. Okrem Dobšiny nebolo v Gemeri sídlo, ktoré by vykazovalo výraznejší počet príslušníkov tejto menšiny a v iných lokalitách neregistrovali vyšší ako 1 – 2 % podiel. V prípade židovskej menšiny boli jej príslušníci počas mimoriadneho sčítania z roku 1919 uvádzaní do kategórie „iná národnosť“, kde sa len v sčítacom hárku bližšie uviedlo, že išlo o člena židovskej komunity. Až z roku 1921 sú k dispozícii o niečo presnejšie údaje, keďže židovská národnosť začala patriť medzi tzv. „definované“ a v súhrnoch aj samostatne vykazované obyvateľstvo. V Gemersko-malohontskej župe bolo zaznamenaných najviac Židov – 367 v meste Rimavská Sobotka (vyše 5 %). Vyššiu koncentráciu tohto obyvateľstva malo tiež mestočko Jelšava – 223 (skoro 8 %) a Dobšiná – 184 (vyše 4 %). Okrem spomenutých lokalít vykazovala židovskú menšinu aj Tornaľa

(6 %), Štítnik (vyše 5 %), Revúca (5 %) alebo Ratková (vyše 4 %). Obdobne aj v roku 1930 sa na území Gemera prihlásilo k židovskej národnosti spolu cez 2-tisíc osôb. Výraznejšie stúpol ich podiel napr. v Plešivci (5 %), ale aj v Rimavskej Sobotke – 423, no podielovo zostali približne na 5 %. Rožňava vykazovala v tom čase 256 osôb so židovskou národnosťou (4 %). Bezpochyby najvýraznejší podiel na celkovom obyvateľstve mali Židia v Tornali, kde ich počet stúpol na 362, a teda na takmer 11 %. Rusíni nepredstavovali v Gemeri výraznejšiu skupinu obyvateľstva, aj preto tu bolo v roku 1919 zistených iba 65 osôb rusínskej národnosti. Osobitne možno sledovať počty obyvateľov rómskej národnosti. V roku 1921 bolo najviac Rómov zistených v Jelšavskej Teplici (17 %) a Hucíne (12 %), ale výraznejší podiel predstavovala táto menšina aj v Višetiach (7 %), Kocefovciach (7 %), Rudnej (7 %) či vo Vlachevo (5 %). Osamelá rómska komunita žila aj v Čoltove, kde predstavovali 11 % menšinu a v Mojíne zase 7 %. Popri tom na Gemeri v roku 1921 existovalo viacero obcí s nižšími podielmi tohto etnika. Do roku 1930 sa počet Rómov na Slovensku mierne zvýšil a Gemer patril k regiónom s ich najvyššou koncentráciou.

Použité pramene:

- *Etnografický atlas Slovenska. Bratislava: VEDA, 1990.*
- *Statistický lexikon obcí v republike Československej. III. Slovensko. Praha: Státní úřad statistický, 1927.*
- *Soznam miest na Slovensku dľa popisu ľudu z roku 1919. Bratislava: Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920.*
- *TIŠLIAR, Pavol. Mimoriadne sčítanie ľudu na Slovensku z roku 1919. Príspevok k populačným dejinám Slovenska. Bratislava: STATIS, 2007.*
- *TIŠLIAR, Pavol. Etnická a konfesijná štruktúra Gemera a Malohontu (prehľad stavu podľa vybraných statických prameňov v 18. – 1. pol. 20. storočia). Brno: Tribun EU, 2009.*
- *Slovensko v 20. storočí. V medzivojnovom Československu 1918 – 1939. Bratislava: VEDA, 2012.*

Martin Hajduk

Zázračná ríša bábok a rozprávok na výstave Divadla rozprávok – Meseszínház v Galérii Banického múzea

Divadlo rozprávok v Rožňave – Meseszínház, v spolupráci s Banickým múzeom v Rožňave a Mestom Rožňava, zrealizovalo k 25. výročiu svojho založenia jubilejnú výstavu pod názvom Zázračná ríša bábok a rozprávok. Slávnostné otvorenie výstavy sa uskutočnilo 10. júna 2022 v Galérii Banického múzea v Rožňave, kde jubilujúce divadlo okrem riaditeľa múzea Pavla Laccaniča pozdravil aj primátor mesta Rožňava, Michal Domik, riaditeľ Bábkového divadla Košice, Pavol Hrehorčák, ako aj konzul Generálneho konzulátu Maďarskej republiky, István Buczkó. V ten istý deň sa v Galérii konala aj vernisáž pre deti so živým koncertom. Výstava, sprístupnená do 30. augusta, ponúka možnosť nahliadnúť do zaujímavého sveta jednotlivých predstavení divadla prostredníctvom bábok, scén, rekvizít a fotografií. Dizajnérom výstavy bol renomovaný scénograf Erik Grossschmid, kurátorkou Gabriella Badin.

Divadlo rozprávok – Meseszínház bolo založené v roku 1997 v Rožňave ako zájazdové profesionálne divadlo. Od začiatku sa venuje divadelnému spracovaniu ľudových rozprávok s dôrazom na gemerské rozprávky. Pri svojej práci využíva okrem metód bábkového divadla aj interaktívnu hru a prvky ľudového rozpráča.

Po viacerých úspešných inscenáciách tohto druhu, s kultovým predstavením Rozprávky starého otca, sa divadlo začalo venovať aj sérii ľudových rozprávok zo sveta. Vznikli tak emblematické inscenácie podľa francúzskych, burjatských a indických rozprávok, ako Strom sveta, Palček, Zázračný roh Ogajla a Kojot tancujúci s hviezdami. Divadlo spolupracuje s renomovanými scénografmi, ktorí značne prispeli k jeho výtvarnému profilu, čo sa odzrkadlilo aj na tejto výstave.

Divadlo rozprávok je od svojich začiatkov pravidelným účastníkom medzinárodných bábkových festivalov

na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku, Nemecku, Česku, Rakúsku, Francúzsku, Finsku a inde. Získalo niekoľko umeleckých ocenení, z ktorých je najvyššou veľká cena tolerancie – ocenenie veľvyslancov kultúry v nemeckom Karlsruhe v roku 2016 a Cenu Maďarskej akadémie umenia v roku 2017.

Divadlo hráva svoje predstavenia pravidelne na Slovensku a v Maďarsku. Jeho umeleckým vedúcim je od založenia Ádám Badin, ktorý študoval v Prahe a popri Divadle rozprávok pôsobil aj v ďalších bábkových divadlách – v Kecskeméte (Maďarsko) a Košiciach. Ako autor je držiteľom prémie Slovenského literárneho fondu. Za svoje životné dielo si v roku 2015 prevzal štátne vyznamenanie Maďarska – Maďarský zlatý kríž.

Výstava, ako aj sprievodný program, boli pripravené dvojjazyčne, po slovensky a maďarsky. Pre slovenské deti prišiel z Košíc zahráť dlhoročný priateľ divadla, Tomáš Plaszký,

Na interaktívnej komentovanej prehliadke výstavy

bábkové predstavenie Janko Hraško a Klauniáda. Pre maďarsky hovoriace deti sa uskutočnil rozprávkový koncert v podaní členov divadla: Alica Környei, József Czákó a Laura Gáspár Burovincz. V priebehu troch mesiacov sa na výstave vystriedalo viacero skupín detí, pre ktoré boli pripravené interaktívne prehliadky svetom rozprávok doplnené o tvorivé dielne, ktoré viedla kurátorka výstavy a múzejná pedagógka Gabriella Badin v spolupráci s umeleckým vedúcim divadla Ádámom Badinom. V júni sa na týchto prehliadkach zúčastnili predovšetkým skupiny detí z takmer všetkých škôl z Rožňavy a okolia, v letných

mesiacoch to boli hlavne detské letné tábory. Uskutočnili sa aj návštevy hendikepovaných skupín, pre ktoré bola pripravená špeciálna prehliadka. Radi k nám prišli aj rodiny s deťmi, ale aj nemalo domácich a zahraničných dospelých návštevníkov.

Podujatie finančne podporilo Mesto Rožňava.

Môžeme konštatovať, že táto výstava bola mimoriadne úspešná nielen zo strany návštevníkov, ale bola oceňovaná aj z odborného hľadiska. Teší nás, že divadlo si vybralo pre svoju jubilejnú výstavu práve naše múzeum.

Gabriella Badin

Deň baníkov v Banickom múzeu v Rožňave

Mesto Rožňava sa môže pyšiť bohatou históriou baníctva a hutníctva. Hlavné dobývanie a spracovanie rúdnych surovín výrazným spôsobom prispelo k technickému rozvoju regiónu. Po celej generácii živilo obyvateľov Rožňavy a okolia až po dobu, keď postupne bolo rúdne baníctvo v regióne zlikvidované. V 80. rokoch minulého storočia patrili závod Železorzudné bane Rožňava medzi najväčších zamestnávateľov v regióne, závod Siderit Nižná Slaná, posledná železorzudná baňa, v ktorej ťažbu začali 1. júla 1975 patrila k najväčším zamestnávateľom až do roku 2008. Práca na bani sa dotýkala preto všetkých obyvateľov mesta a blízkeho okolia.

Profesijný sviatok, Deň baníkov, vznikol ako prejav úcty a uznania ich práce. Práca v bani je ťažká a nebezpečná, vyžaduje jej starostlivosť, dôkladnú prípravu a vykonávanie pracovných procesov. V zbierkovom fonde baníctva a hutníctva Banického múzea v Rožňave sa nachádza veľký počet fotografií z prelomu 19. a 20. storočia. Nie je možné si nevšimnúť koľko mladých chlapcov, resp. detí vykonávalo namáhavú prácu v baniach. Ťažká fyzická práca pod zemou v nezdravom ovzduší mala za následok predčasné zaťaženie nevyvinutého organizmu, čo videlo k rôznym úrazom, chorobám, zdravotným problémom. V baníctve pracovali okrem žiteľov rodín a chlapcov aj ženy a dievčatá. Ani ich práca nebola ľahká a často bola aj zdraviu škodlivá. V Nižnej Slanej napr. preberali a vyklepávali ortuťové rudy, v Dobšinej zase niklovo-kobaltové. Ľudia pracujúci v baniach, si boli toho nebezpe-

čenstva vedomí a prostredníctvom svojich patrónov – Svätá Anna, Svätá Barbora a ďalší, prosili o ich pomoc a ochranu.

Deň baníkov oslavujú Francúzi od stredoveku, v bývalom Sovietskom zväze od roku 1948, v bývalom Československu sa prvýkrát konali oslavy 9. septembra 1949 na počesť 700. výročia vydania Jihlavského banského práva. Sviatok sa oslavuje aj v Banskej Štiavnici od roku 1998, kde si zaspomínajú na tradície baníkov, hutníkov, energetikov a naftárov. História a tradície baníctva sa uchovávajú okrem iného aj v špecializovaných baníckych múzeách.

Banické múzeum v Rožňave je jedným z troch špecializovaných baníckych múzeí na Slovensku. Historická budova múzea je dokonca najstaršou stavbou v strednej Európe postavenou v roku 1905 špeciálne pre účely baníckeho a mineralogického múzejníctva. Múzeum uchováva geologickú

zbierku, stredoveké banícke nástroje, historické fotografie a mapy, banské meracie prístroje, vzácne knihy ako napr. Banský zákon z roku 1760, ako aj najstaršiu učebnicu baníctva na svete z roku 1773 a ďalšie cenné exponáty, ktoré autenticky podávajú ucelený obraz o vývoji bansko-hutníckej činnosti v regióne. Múzeum tento rok oslavuje 120. výročie svojho založenia.

Cieľom činnosti nášho múzea je oboznámiť verejnosť s históriou baníctva v regióne, zbierať, ošetrovať a uchovávať pamiatky po banskej činnosti, taktiež obnovovať a rozvíjať niekoľko storočnú tradíciu baníckych zvykov. Poslaním inštitúcie Banického múzea v Rožňave je okrem iného zachovať banícku históriu pre ďalšie generácie a prostredníctvom múzejnej pedagogiky dosiahnuť, aby pre deti a mládež bolo múzeum prirodzeným prostredím, ktoré podáva hodnotný obraz o histórii našich predkov.

Dňa 9.9.2022 sa uskutočnilo v Zážitkovom centre Sentinel podujatie Deň baníkov, ktorý sa niesol v duchu „Jedinečné minerály Gemera“. Cieľovou skupinou boli hlavne žiaci materských a základných škôl, ktorých čakala ukážka geologických a paleontologických vzoriek, návšteva prírodovednej expozície zameraná na Expozíciu Slovenského Krasu a prilahých oblastí. Podujatie obohatila jazda ban-

ským vláčíkom do štôlne Alexander, geologické pexeso a výroba náramkov z minerálov. Na znak úcty k tomuto dňu sme predstavili návštevníkom v poradí 23. nový minerál nájdený na území Slovenska – minerál dobsinait. Tento jedinečný minerál, ktorý má bielu farbu, ale malá prímes kobaltu spôsobuje svetloružové sfarbenie, dostal meno podľa miesta jeho prvého opísaného výskytu, mesta Dobšiná, ktoré patrilo v minulosti k najvýznamnejším producentom niklu a kobaltu v Európe.

Pri príležitosti Dňa baníkov mal v ZC Sentinel zasadnutie aj Gemerský banícky spolok Bratstvo, ktorý združuje pracovníkov bývalých banských závodov, ako aj sympatizantov s touto profesiou. Rožňavský banícky spolok vznikol na 1. Valnom zhromaždení dňa 30. apríla 1999 ako druhý zaregistrovaný na Ministerstve vnútra SR po Banskej Štiavnici. Jeho hlavným poslaním je zachovanie baníckych pamiatok a tradícií. Počas sviatočného dňa položili členovia spolku v baníckych uniformách veniec ku pamätníku baníckej práce.

Záverom z úcty k práci baníkov zdieľam ich krédo: „Nech v našom spolku banícky stav žije naveky s nami, po posledný súd. Nech také srdce v našej hrudi bije, čo nedá nám na baňu zabudnúť.“

Brigita Nagyová

Historické pohľadnice mesta Rožňava výstava Pozdrav z Rožňavy

Pohľadnica sa považuje za praktickú formu prenášania krátkej správy alebo pozdravu. Jej skutočné poslanie sa vykryštalizovalo vtedy, keď obrázok bol približne taký dôležitý ako text. Prostredníctvom pohľadnice odosielať podal informáciu – krátku textovú a obrazovú správu o tom, kde sa nachádza. Pomocou obrázku priblížil adresátovi prostredie, ktoré navštívil, miesta s významnými stavebnými pamiatkami, turistickými zaujímavosťami či umeleckými dielami.

Na prelome 19. a 20. storočia boli pohľadnice najrozšírenejším prostriedkom komunikácie medzi ľuďmi. Vydávané boli od 70. rokov 19. storočia, do roku 1905 s tzv. dlhou adresou, po roku 1905 s krátkou adresou – podľa miesta určeného na napísanie správy.

Vydávanie rožňavských pohľadníc má bohatú minulosť. Úzko súvisí s vývojom tlačiarenskej techniky. Najstaršie pohľadnice sa vyhotovovali na základe ilustrácií, neskôr fotografií. Rozmnožovali sa pomocou litografie, pozdziejšie sa stala najpoužívanejšou technikou svetlotlač – spočiatku čiernobiela, neskôr kolorovaná a postupne sa do popredia dostali fotopohľadnice. Spočiatku sa vydávaním pohľadníc zaoberali hlavne kníhtlačári, majitelia kníhkupectiev a obchodov

s papierom. Do polovice 20. storočia najviac pohľadníc Rožňavy vydali rožňavskí vydavatelia János Búfy, Nándor Pauchly, József Fuchs, Jenő Falvi a Sajó-Vidék.

Najpočetnejšiu skupinu predstavujú pohľadnice zobrazujúce mesto a jeho stavebné dominanty. Autori fotografií najviac obľubovali pohľady na mesto z Kalvárie, z úbočia Rákoša, zábery zo Strážnej veže a zo severovýchodného rohu štvorcového námestia.

Rožňavské pohľadnice predstavujú široký záber zobrazenia kultúrno-historických pamiatok, ktoré je z hľadiska obsahovej skladby možné rozdeliť na pohľadnice s vyobrazením diel výtvarného umenia (sakraľne umenie, Metercia, Smrť Attilu, pohľadnice s grafikami Kálmána Tichyho atď.), pohľadnice s turistickým obsahom

(Rožňavské kúpele, hotel Čierny orol) a so stavebnými kultúrno-historickými pamiatkami (Strážna veža, radnica, katedrála, františkánsky kostol, múzeum atď.), ktoré tvoria najrozsiahljšiu skupinu rožňavských pohľadníc. Stretávame sa aj s pohľadáčkami s politicko-propagandistickou (Rožňava 1938), priemyselnou (Rožňava Baňa) a hudobnou tematikou (Zenésznegyed – Hudobná štvrť), ako aj s tematikou dopravy, príležitostnými pohľadáčkami viažucimi sa k regionálnym udalostiam i s pohľadáčkami reklamného charakteru.

Najstaršiu pohľadnicu Rožňavy – Údvôzlet Rozsnyórol (Pozdrav z Rožňavy) vydal miestny vydavateľ Jenő Falvi v roku 1898. Pohľadnica s dlhou adresou zobrazuje pohľad na stred mesta zo severu, z Kalvárie. Na obrazovej strane s čiernobielym záberom sú viditeľné dominanty mesta – evanjelický kostol, Strážna veža, františkánsky kostol s kláštorom a katedrála s osobitne stojacou barokovo-klasicistickou vežou.

Vydávanie pohľadníc úzko súviselo s rozvojom fotografickej techniky, výroby, dopravy a v neposlednom rade

s napredovaním turistického ruchu spojeného s cestovaním.

Pohľadnice sú cenným historickým prameňom a dôležitým zdrojom poznania histórie mesta. Poskytujú široký záber zobrazenia kultúrno-historických pamiatok v meste a okolí a dokumentujú niekdajšiu podobu mesta. Sú vyhľadávaným zberateľským artiklom.

Ľahky poštarov plné pohľadníc najrozmanitejšieho druhu v súčasnosti vo veľkej miere nahradil moderný spôsob komunikácie prostredníctvom mailov, esemesiek alebo elektronických pohľadníc.

Výstava Pozdrav z Rožňavy prezentuje širokú škálu historických pohľadníc mesta. Úvodná časť prostredníctvom veľkoplošných fotografií znázorňuje severozápadný roh námestia a jeho severnú stranu, kde sa v minulosti nachádzalo jedno z najvýznamnejších vydavateľstiev rožňavských pohľadníc Sajó-Vidék, ktoré zároveň vydávalo aj známy regionálny týždenník s rovnakým názvom. Bicykel s originálnou koženou poštarovskou brašňou symbolizuje pošťára roznášajúceho poštu. (Pokračovanie na 13. strane)

Výstava Pozdrav z Rožňavy.

Foto Archív BM

Na výstave o výstave – záverečné podujatie k výstave Pozdrav z Rožňavy.

Foto Archív BM

Najstaršie zbierky fondu Živá príroda Banického múzea v Rožňave

Práca v múzeu má svoje čaro aj v tom, že aj po rokoch pôsobenia tu môžete v súvislosti so zbierkami odhaliť nové informácie, zaujímavosti.

Nie je tomu inak ani v prípade fondu Živá príroda. Nepatrí sice medzi nosné fondy múzea, ale svojím rozsahom vyše 6000 kusov patrí medzi tie väčšie. Jeho najväčšiu časť tvoria exsikáty (sušené rastliny). Mnohé z nich pochádzajú ešte zo začiatku 20. storočia zo zbierok banského inžiniera Alexandra Müllera, významnej osobnosti nášho múzea. Čo je zaujímavé, medzi jeho herbárovými položkami sa nachádzajú i také, ktoré sú dokonca datované do 60-tých rokov 19. storočia. Pri nich sú uvedené mená, podpisy, prípadne pečiatky osôb, ktoré ich vylisovali. Zatiaľ sa nepodarilo zistiť, ako sa medzi zbierky A. Müllera dostali. Predpokladáme, že v rámci spolupráce s niektorými, alebo viacerými z nich. Sú medzi nimi známe osobnosti, ako János Fábry, Jozef Ludovít Holuby, či Frigyes Ákos Hazslinszky, ale i takí, o ktorých sa toho veľa nevie, ako Gyula Geyer, János Kunszt, Sándor Márkus a Hugo Lojka. Čo tieto zbierky spája, je to, že sa jedná výlučne o machy a lišajníky.

Ale prečo práve tie? Keď kráčať prírodou, lesom, obdivujeme kvety, stromy, potoky, bralá, ale len málokedy venujeme pozornosť týmto maličkým a zdanlivo bezvýznamným rastlinám. Informácia, že na Slovensku rastie vyše 800 a na celej zemeguli vyše 20 000 druhov machov, istotne mnohých prekvapí. Sú to najjednoduchšie rastliny, ale ich druhová rozmanitosť zabezpečuje ich životaschopnosť. Machy sú krásne tvarom a stavbou tela. V rôznych ekosystémoch sú veľmi užitočné vďaka svojej vynikajúcej absorpčnej schopnosti zadržávajú množstvo vody v krajine. Fascinujúca je podobnosť medzi mikrokozmom machov a lesom či pralesom.

V období, keď boli vyššie uvedené herbárové položky vyhotovené, ešte zďaleka neboli také možnosti doku-

mentácie, ako v súčasnosti. Fotografia bola vo svojich počiatkoch, preto bolo o to dôležitejšie vedieť nazbierať rastliny veľmi dôsledne vylisovať, aby si zachovali svoju dokumentačnú hodnotu. Pri niektorých druhoch je to zložitejšie, ako pri spomínaných machoch a lišajníkoch. Možno práve z toho dôvodu sa dostali medzi herbáre A. Müllera, aby doplnili jeho zbierku. A. Müller si viedol denník, do ktorého si značil aj to, kedy a kam chodil „botanizovať“. Jeho denník vlastní v súčasnosti jeho právnučka s rodinou v Budapešti, je možné, že sa nám s ich pomocou časom podarí zistiť niečo viac.

V nasledujúcich riadkoch prinášame stručné informácie o vyššie spomenutých osobnostiach. Aj keď nie všetci z nich sú verejne známi, určite

si zaslúžia našu pozornosť. Informácie o nich určite obohatia naše vedomosti.

Hugo Lojka (* Gelsendorf, dnes Zahirne, Ukrajina, 1844 – † Budapešť, 1887) – lichenológ (lichenológia – vedecký odbor študujúci lišajníky), pedagóg

Hugo Lojka začal svoje gymnaziálne štúdiá v Luove, ukončil ich v roku 1862 v Prešove. Tu si obľúbil vďaka svojmu učiteľovi F. Á. Hazslinszkému botaniku. Neskôr študoval vo Viedni medicínu, ale najviac času v tomto období venoval botanickému výskumu. Vo svojich štúdiách pokračoval v Budapešti, kde následne pôsobil ako pedagóg. V rámci výskumu sa zúčastnil viacerých zahraničných študijných ciest. Na poslednej z nich na Kaukaze prechladol a na následky toho ako 43 ročný zomrel.

H. Lojka nazhromaždil významnú zbierku lišajníkov Uhorska a vďaka svojim exsikátom sa stal medzinárodne uznávaným lichenológom.

Sándor (Alexander) Márkus (* Baláské Dármoty, 1831 – † Banská Bystrica, 1867) botanik, pedagóg

Sándor Márkus vyštudoval univerzitu v Halle, od roku 1861 pôsobil ako učiteľ na evanjelickom gymnáziu v Banskej Bystrici. Zomrel veľmi mladý vo veku 36 rokov.

Venoval sa predovšetkým výskumu rias, ale v okolí Banskej Bystrice zbieral aj rôzne kvitnúce rastliny. Kvôli jeho predčasnej smrti zverejnil výsledky jeho výskumu F. Á. Hazslinszky.

János (Ján) Kunszt (* Lučenec, 1831 – † Lučenec, 1909), bankový úradník, botanik

J. Kunszt absolvoval po ukončení gymnázia v Lučenci štúdium na obchodnej akadémii v Budapešti. Následne pôsobil vo svojom rodnom meste ako obchodník a neskôr ako pokladník mestskej banky. Popri tom skúmal rastlinstvo okolia Lučenca a výsledky svojich prác publikoval v mnohých príspevkoch. Časti jeho herbárových zbierok sú uchované v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave a Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. J. Kunszt sa venoval aj záhradníctvu a získal rôzne ocenenia na domácich i zahraničných výstavách. Okrem toho písal básne a prekladal z francúzštiny (napr. Victora Huga).

Gyula (Július) Geyer (* Bielsko Biala, Poľsko, 1828 – † Spišská Nová Ves, 1900) pedagóg, biológ

J. Geyer sa v roku 1839 presťahoval do Kežmarku, kde vyštudoval gymnázium. Následne pôsobil na viacerých miestach ako vychovávateľ. V rokoch 1856-58 vyučoval na evanjelickom gymnáziu v Rožňave prírodopis, neskôr strávil rok vo Viedni, aby si doplnil poznatky, od roku 1859 vyučoval opäť v Rožňave. V roku 1871 bol zvolený za profesora gymnázia v Spišskej Novej Vsi.

J. Geyer sa venoval fenológii (výskum vplyvov podnebia a zmien počasía na životné prostredie a živé organizmy), dipterológii (náuka o dvojkřídlom hmyze, súčasť entomológie), ako aj botanickému výskumu, pri ktorom úzko spolupracoval s F. Á. Hazslinszkým.

Jeho články boli uverejnené v početných publikáciách, medzi nimi v Gömör és Kishont egyestül vármegyék leírása J. Hunfalvyho (Budapešť, 1867), kde je autorom časti venovanej botanike. V Magyar orvosok és természetvizsgálók Munkálatai XIII. Eger, 1869 (Zborník maďarských lekárov a prírodovedcov XIII.) pripravil časť venovanú flóre a faune Rožňavy a okolia.

Frigyes Ákos Hazslinszky (* Kežmarok, 1818 – † Prešov, 1896) botanik, mykológ, pedagóg, člen Maďarskej akadémie vied a viacerých zahraničných vedeckých spoločností

V odborných botanických prácach sa uvádza skratka jeho mena: Hazsl. Jeho životné dielo v oblasti výskumu rias a siníc (algológia), húb (mykológia), lišajníkov (lichenológia) a machov (bryológia) z pohľadu výskumu, popisu i spracovania je považované za priekopnícke.

Stredoškolské štúdium absolvoval na gymnáziu vo svojom rodnom meste, kde pokračoval v štúdiu teológie a filozofie. Neskôr študoval právo v Sárospataku a botaniku a chémiu v Debrecíne. V roku 1845 sa zapísal na Technickú univerzitu vo Viedni, aby si počas jedného roka rozšíril svoje vedomosti.

V roku 1846 sa stal učiteľom prírodopisu a matematiky v Evanjelickom kolégiu v Prešove, kde neskôr pôsobil (s prestávkami) 11 školských rokov ako rektor, neskôr riaditeľ. Popri pedagogickej práci sa aktívne venoval výskumu flóry Uhorska.

V počiatkoch svojho botanického výskumu sa zaoberal predovšetkým výskytom kvitnúcich rastlín na území Uhorska, zároveň skúmal rastlinno-ekologické vlastnosti výskytu druhov. Vďaka jeho botanickej zberateľskej činnosti v oblasti Tatier, Spiša a Oravy bol v roku 1864 vydaný prvý kľúč na určovanie rastlín. Za tým nasledovalo vydanie prírúčky na určovanie flóry Uhorska. Neskôr upriamil svoju pozornosť predovšetkým na výskum húb, vrátane mikroskopických. V Uhorsku ako prvý použil mikroskop na výskum nekvitnúcich rastlín. Ako prvý zhotovil súhrnný prehľad machov a lišajníkov Uhorska. Časť jeho botanickej zbierky sa nachádza v Maďarskom národnom múzeu v Budapešti a ďalšia na Katedre systematickej botaniky budapešťskej univerzity.

János (Ján) Fábry (* Lučenec, 1830 – † Rimavská Sobota, 1907) muzeológ, botanik, pedagóg, riaditeľ školy, prvý riaditeľ Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote, organizátor kultúrneho, spoločenského a verejného života v Rimavskej Sobote.

J. Fábry po ukončení gymnázia v Lučenci a Banskej Štiavnici absolvoval štúdium biológie v Prešove, pod vedením F. Á. Hazslinszkého. V štúdiu pokračoval na viedenskej univerzite, kde sa zamerával na odbory fyzika, chémia a geológia

Od 50. rokov 19. storočia žil v Rimavskej Sobote, kde pôsobil ako učiteľ a neskôr ako riaditeľ Zjednoteného protestantského gymnázia, kde 34 rokov vyučoval prírodovedné predmety.

V rokoch 1882 až 1907 stál ako prvý riaditeľ na čele Gemerského župného múzea, ktoré mu vďaka za záchranu mnohých zbierok prezentujúcich kultúrne dedičstvo Gemera - Malohontu, ako aj starostlivosť o bohaté zbierky počas jeho pôsobenia.

Aj keď bol Fábry profesorom botaniky a profesijne bol zameraný viac na prírodné vedy, bol veľkým prínosom pre oblasť školstva, výchovy, vzdelávania, múzejníctva, pričom kultúru a tradície Gemera - Malohontu prezentoval nielen v rámci župy a Rakúsko - Uhorska, ale aj mimo hraníc. Bol čle-

12 dekad Banického múzea v Rožňave – konferencia (a zborník)

(Pokračovanie z 3. strany)

V referáte s názvom *Mestský chudobinec gróffy Františky Andrássyovej v Rožňave* sa venovala primárne dobročinnnej činnosti manželského páru Andrássyovcov, z ktorého iniciatívy bol v roku 1904 otvorený nový útulok pre nemajetných obyvateľov mesta. Ako ďalšia na konferencii vystúpila Silvia Lörinczková, ktorá sa v príspevku *Artibus. Obrazáreň Dionýza Andrássyho v priesečníku času* sústredila výlučne na umelecké aktivity grófa Andrássyho. Nasledujúce dva referáty – od Lukáša Pateru a Kingy Székely, ktoré odzneli na záver prvého rokovacieho dňa, rozvíjali témy priamo nesúvisiace s dejinami Banického múzea. Napriek tomu pomohli vďaka svojemu zameraniu výstižne dotvoriť poslucháčovu predstavu o čase a priestore, v akom sa rozvíjalo rožňavské múzejníctvo.

Druhý deň konferencie otvoril príspevok od Barbory Šumskej *Národopis - zbierkový fond Banického múzea v Rožňave*. Ako už jeho názov napovedá, prednášajúca v ňom predstavila vývoj jedného z významnejších fondov múzea, ktorý reprezentuje tradičnú ľudovú kultúru regiónu Gemer z konca 19. a začiatku 20. storočia. Ako ďalší referát odznela *História spolupráce Banického múzea a rožňavských jaskyniarov a vznik zbierkového fondu Speleológia*. Norbert Mogyorósi dokázal na malom priestore pomerne výstižne zhrnúť nielen dejiny rožňavskej jaskyniarkej skupiny a počiatky jej spolupráce s múzeom, ale aj priblížiť vývoj fondu Speleológia od jeho založenia po súčasnosť. Tému múzejnej

nom viacerých organizácií, ako napr. Kráľovskej uhorskej prírodovednej spoločnosti, či Zoologicko-botanickej spolku vo Viedni. Počas celého svojho života sa venoval pozdvíhnutiu verejného a kultúrneho života mesta Rimavská Sobota, za čo si vyslúžil v roku 1906 titul kráľovského radcu.

Výsledkom 42-ročného systematického zberu rastlín J. Fábryho je herbár, ktorého najrozsiahlšia časť sa nachádza v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave a ďalšie časti v rumunskom Kluzi a v Gemersko-malohontskom múzeu v Rimavskej Sobote.

Jozef Ludovít Holuby (* Lubina, 1836 – † Pezínok, 1923) slovenský polyhistor, patrí medzi najvýznamnejšie slovenské vedecké a kultúrne osobnosti. Predovšetkým bol botanikom svetového mena a jedným z najlepších znalcov slovenskej flóry.

V Bratislave začal študovať teológiu, ktorú dokončil vo Viedni. Plných štyridsaťosem rokov pôsobil v Zemianskom Podhradí ako kňaz. Toto obdobie predstavuje najplodnejšie roky jeho botanickej činnosti, keď sa postupne vypracoval na významného botanika svetového mena. Dokázal nielen rozpoznať každú rastlinku, ale viaceru, dovtedy nepopísaných, objavil. Ako botanik udržoval styky približne so 150 prírodovedcami z celého sveta.

pedagogiky prezentovala Gabriella Badišová v príspevku *Nové prístupy v múzejnej činnosti. Múzejno-pedagogické desaťročie v Banickom múzeu*. Posledný ročník činnosti manželského páru Andrássyovcov, z ktorého iniciatívy bol v roku 1904 otvorený nový útulok pre nemajetných obyvateľov mesta. Ako ďalšia na konferencii vystúpila Silvia Lörinczková, ktorá sa v príspevku *Artibus. Obrazáreň Dionýza Andrássyho v priesečníku času* sústredila výlučne na umelecké aktivity grófa Andrássyho. Nasledujúce dva referáty – od Lukáša Pateru a Kingy Székely, ktoré odzneli na záver prvého rokovacieho dňa, rozvíjali témy priamo nesúvisiace s dejinami Banického múzea. Napriek tomu pomohli vďaka svojemu zameraniu výstižne dotvoriť poslucháčovu predstavu o čase a priestore, v akom sa rozvíjalo rožňavské múzejníctvo.

Druhý deň konferencie otvoril príspevok od Barbory Šumskej *Národopis - zbierkový fond Banického múzea v Rožňave*. Ako už jeho názov napovedá, prednášajúca v ňom predstavila vývoj jedného z významnejších fondov múzea, ktorý reprezentuje tradičnú ľudovú kultúru regiónu Gemer z konca 19. a začiatku 20. storočia. Ako ďalší referát odznela *História spolupráce Banického múzea a rožňavských jaskyniarov a vznik zbierkového fondu Speleológia*. Norbert Mogyorósi dokázal na malom priestore pomerne výstižne zhrnúť nielen dejiny rožňavskej jaskyniarkej skupiny a počiatky jej spolupráce s múzeom, ale aj priblížiť vývoj fondu Speleológia od jeho založenia po súčasnosť. Tému múzejnej

tažiskom jeho botanickej práce bola najmä floristika. Holuby bol vo svojej dobe najlepším znalcom kveteny Slovenska. Zostavil 3 herbáre. Prvý s vyše 12 000 exemplármi sa nachádza v Bukurešti. Druhý herbár, ktorý obsahuje zväčša rastliny z niekdajšej Trenčianskej župy, daroval Slovenskej muzeálnej spoločnosti v Martine. Svoj tretí herbár, ktorý začal zakladať na penzii v Pezinku, zamerával na kvetenu peziňského okolia, kde zozbieral do 1200 druhov rastlín. Tento herbár venoval Botanickému ústavu Karlovej univerzity v Prahe.

Významná je aj zbierka jeho machov (približne 3000 exemplárov), ktorá sa

nachádza v rumunskom Kluzi. Venoval sa tiež využivaniu rastlín v ľudovom lekárstve, ako aj mykologickému výskumu. Okrem botaniky sa venoval národopisnému a historickému výskumu – zaznamenávaniu slovenských rozprávok, zvykov, mravov, ľudovému liečiteľstvu, výtvarným prejavom, duchovnej a materiálnej kultúre slovenského ľudu vôbec.

Na jeho počesť udeľuje Slovenská botanická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied od roku 1984 vymykajúcim botanikom pamätnú Holubovu medailu za mimoriadnu prácu v botanike.

Gabriela Kolesárová

Historické pohľadnice mesta Rožňava výstava Pozdrav z Rožňavy

(Pokračovanie z 11. strany)

Umiestnený je pred vstupom do ďalšej časti výstavy – priestoru, ktorý symbolizuje obchod označený vývesným štítom – reklamnou tabuľou rožňavského vydavateľa Józsefa Fuchsa.

Ponuka „obchodu“ je naozaj pestrá a bohatá. Obchod ponúka 508 kusov rôznych pohľadníc mesta vydaných prevažne do roku 1945, tematicky rozdelených na 33 paneloch. Široký a bohatý výber pohľadníc približuje zákazníkovi – návštevníkovi podobu mesta v období konca 19. a v prvej polovici 20. storočia. Umožňuje zároveň nahliadnuť do minulosti mesta, do jeho zaujímavých zákutí a porovnať ich so súčasnosťou, ako aj spoznať významné historické pamiatky, z ktorých, žiaľ, niektoré v súčasnosti už v meste nenájdeme (napr. Židovská synagóga). Naozaj je si z čoho vybrať! A tak zákazník vyberá, nakupuje, píše a odosiela pohľadnicu. Výstava je preto doplnená aj o zbierky viažuce sa k dejinám pošty a v závere obohatená o vzácnu pozostalosť poštového majstra Jánoša Pitschmanna.

Výstava Pozdrav z Rožňavy je dvojazyčná, s textovou časťou v slovenskom a maďarskom jazyku. Na výstave sú prezentované zbierky Banického múzea v Rožňave, Štátneho archívu v Košiciach, pracovisko Archív Rožňava, súkromná zbierka Rožňavčana

Štefana Kesiho a zastúpenie majú aj zahraničné zbierky zo Zempléni múzea v maďarskom Szerencsi. Zároveň pre účely tejto výstavy poskytli predmety súkromné osoby. Všetkým patrí veľká vďaka.

Výstava je výsledkom výskumnej úlohy Ú-36 Historické pohľadnice mesta Rožňava, v rámci ktorej boli v rokoch 2021 a 2022 v cykle nazvanom Kultúrno-historické pamiatky na historických pohľadniciach Rožňavy pravidelne uverejňované online príspevky v počte 31. Z príležitosti výstavy bolo vydaných 7 druhov pohľadníc – samostatne a aj vo forme brožúrky s rovnomeným názvom s krátkym textom z histórie rožňavských pohľadníc v slovenskom a maďarskom jazyku. Počas trvania výstavy sa uskutočnilo 22 komentovaných prehliadok s autorkou výstavy, vrátane záverečnej komentovanej prehliadky v rámci podujatia Na výstave o výstave, ktorým bola výstava neoficiálne ukončená.

Vernisáž výstavy Pozdrav z Rožňavy sa uskutočnila 13. septembra 2022. Širokej návštevníckej verejnosti bola výstava historických pohľadníc mesta sprístupnená v Galérii Banického múzea v Rožňave do 18. novembra 2022.

Verím, že výstava v mnohých vzbudila krásne, vzácne a neopakovateľné spomienky.

Sylvia Holečková

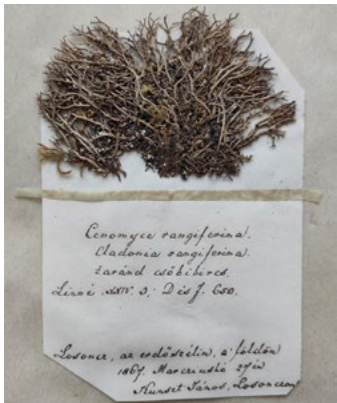
Banické múzeum opäť získalo nové zbierky

Každým rokom do zbierkového fondu Banického múzea pribudnú nové zbierky, ani počas roka 2022 nebolo tomu inak. Komisia na tvorbu zbierok navrhla na kúpu 89 kusov predmetov, ktoré múzeum získalo z kapitálových zdrojov zriaďovateľa, Košického samosprávneho kraja, v hodnote 10 130,- Eur. Z toho 60 kusov pohľadníc znázorňujúce Rožňavu, Krásnu Hôrku, Jelšavu, Dobšinskú ľudovú jaskyňu, Štítnik a pod. sú zaradené do fondu História I. Určitú časť týchto pohľadníc návštevníci mohli vidieť na

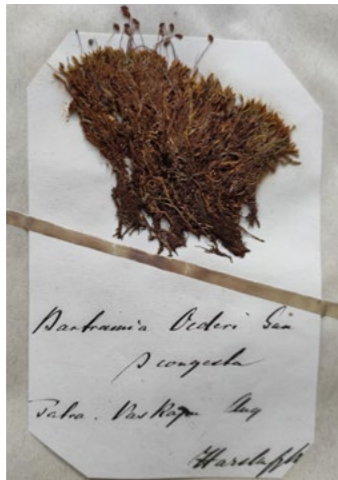
výstave Pozdrav z Rožňavy v Galérii Banického múzea. Ďalších 29 kusov umeleckých diel od umelcov, ktorí boli bratia a rodáci z Rožňavy Gyula a Kálmán Tichy, sú súčasťou fondu Výtvarné umenie. Určite v budúcnosti aj tieto skvosty budú môcť návštevníci vidieť na výstave.

Kolektív Banického múzea v Rožňave už teraz sa teší na akvizíciu zbierkových predmetov, ktorá prebehne počas roka 2023!

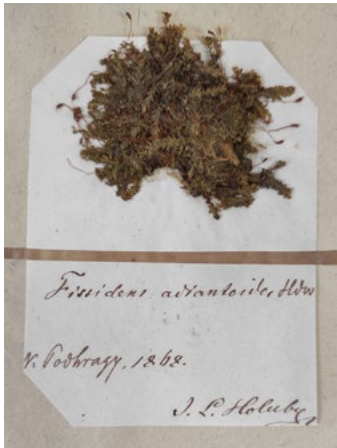
Denisa Ambrúžová

Cladonia rangiferina - Dutohlávka sobia

Bartramia oederi

Fissidens adianthoides

Hypnum filicinum

Climacium dendroides - rebríčkovcov stromkovitý

PLÁN VÝSTAV A PODUJATÍ Banického múzea v Rožňave v roku 2023

Termín	Miesto	Podujatie	Obsah
22.09.2022 – 31.01.2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Zoltán Fábry VOX HUMANA	výstava k 125. výročiu narodenia Zoltána Fábryho
29.11.2022 – 20.03.2022	Galéria Banického múzea v Rožňave	Henrieta Kováčová PUTUJÚCE DUŠE	autorská výstava
01.12.2022 – 31.01.2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	ACROS THE SEDIMENTS / NAPRIEČ SEDIMENTMI	prezentácia výstupov z workshopov študentov a pedagógov z VŠVU a FU TU
Január – Február 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Fašiangy s Banickým múzeom	múzejno-pedagogické aktivity pre žiakov MŠ, ZŠ a rodiny s deťmi
Január – December 2023	ZC Sentinel	Od kremeňa po sklo	múzejno-pedagogické aktivity pre žiakov MŠ, ZŠ a rodiny s deťmi
Február 2023	ZC Sentinel	Jarné prázdniny v múzeu – IV. ročník	múzejno-pedagogické aktivity pre prázdninujúce deti a ich rodičov
Február – Marec 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Enikő Sivák SOM KTO SOM / VAGYOK AKI VAGYOK	autorská výstava
Február – Apríl 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	ŽIDOVSKÁ KOMUNITA NA GEMERI	výstava zameraná na prezentáciu života Židovstva
Február – December 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Interaktívne potulky vo fondoch Banického múzea	múzejno-pedagogické aktivity pre seniorov
Marec – Apríl 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Veľkonočné tvorivé dielne	obľúbený cyklus tvorivých dielní s veľkonočnou tematikou
Marec – Jún 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Milan Laciak GEMERSKÉ IMPRESIE	autorská výstava
Apríl 2023	ZC Sentinel	Deň Zeme V.	podujatie pre verejnosť a múzejno-pedagogické aktivity pre žiakov
Apríl – Jún 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Melinda Farkas INK STORIES	autorská výstava
Apríl – December 2023	ZC Sentinel	Alfa a omega – život vlčej svorky	múzejno-pedagogické aktivity pre žiakov MŠ, ZŠ a rodiny s deťmi zamerané na tému „Vlk dravý“
Máj 2023	Všetky prevádzky Banického múzea	Noc múzeí a galérií	známe podujatie pre širokú verejnosť
Máj – September 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	KOŽA A KOŽUŠINA	výstava prezentujúca tému využitia materiálu – koža a kožušina
Máj – September 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Živé múzeum	múzejno-pedagogické aktivity pre žiakov MŠ, ZŠ, SŠ k výstave Koža a kožušina
Máj – September 2023	Andrássyho obrazáreň	GRÓF DIONÝZ ANDRÁSSY – MECÉN A MILOVNÍK UMENIA	výstava k 110. výročiu úmrtia grófa Dionýza Andrásyho
Júl – August 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Márta Vajda SVETLÁ, FARBY, OKAMIHY / FÉNYEK, SZINEK, PILLANATOK	autorská výstava
Júl – Október 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	SLOVENSKÁ STOPA V DEJINÁCH GEMERA	výstava zameraná na prezentáciu výsledkov výskumu z oblasti regionálnych dejín Gemera
Jún 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	tÝŽDEŇ detí	každoročné podujatie pre deti pri príležitosti MDD
Jún – September 2023	ZC Sentinel	Geo-piatky	múzejno-pedagogické aktivity v Exteriérovej geologickej bádateľni pre deti a ich rodičov
Júl – August 2023	Banické múzeum v Rožňave – všetky expozície a terén	VI. letný múzejný tábor pre deti	každoročný letný múzejný tábor v dvoch turnusoch
Júl – August 2023	ZC Sentinel, Galéria Banického múzea v Rožňave, terén	510. výročie Rožňavskej Metercie	Múzejno-pedagogické aktivity pre MŠ, ZŠ a širokú verejnosť zamerané na tému Rožňavská Metercia
September 2023	ZC Sentinel	Deň baníkov V.	podujatie pre verejnosť zamerané na banické tradície a históriu a na 140 ročný parný valec
September – Október 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	MLYN 2023 / ROZSNYÓI MALOM 2023	prezentácia výtvarných diel z plenéra Mlyn
September – Október 2023		Židovské obyvateľstvo na Gemeri a v jeho okolí v premenách času	odborná konferencia
15.11.2023 – 31.01.2024	Galéria Banického múzea v Rožňave	ROVÁS – eNRA 2023	Skupinová výstava Medzinárodného tvorivého spolku ROVÁS
December 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Vianočné tvorivé dielne	obľúbený cyklus tvorivých dielní s vianočnou tematikou
December 2023	Galéria Banického múzea v Rožňave	Vianoce v múzeu	každoročné podujatie pre širokú verejnosť

Zmena programu výstav a podujatí vyhradená!

Aktuálne informácie na
www.banmuz.sk

*Kolektív pracovníkov
Banického múzea v Rožňave
sa teší na Vašu návštevu!*

Múzejné noviny

Vydáva: Banické múzeum v Rožňave,
Šafárikova 31, 048 01 Rožňava
Zodp. redaktor: Pavol Lackanič
Vychádza raz ročne.
Príspevky neprešli jazykovou úpravou.
Grafická úprava a tlač:
ROVEN Rožňava, s.r.o.,
Betliarska cesta 4, 048 01 Rožňava